

Göldeste

ÂLEM SANA HAYRAN

Edebiyat, Felsefe ve Tarihçesinin Akademik İncelemesi

Alihan Çiçek

ÂLEM SANA HAYRAN

Ediplerin, Padişahların ve Yabancıların Kaleminden Efendimiz

Hazırlayan: Adem ÇEVİK

Adem Çevik

20 Haziran 1973'te Karadeniz Ereğli'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini bu ilçede tamamladı. Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli özel eğitim kurumlarında öğretmenlik yaptı. Evli ve iki çocuk babası olan yazar, halen Malatya'da özel bir eğitim kurumunda öğretmenlik yapmaktadır.

Eserlerinden bazıları

1. Edebiyatçılarımızdan İtiraflar, Sütun Yayınları 2006
2. Jön Türklerden Cumhuriyet'e II. Abdülhamid'de Yanılanlar, Ufuk Kitapları 2006
3. Edebiyatımızda Ramazan, Sütun Yayınları 2006

ÂLEM SANA HAYRAN

Adem Çevik

ÂLEM SANA HAYRAN

Copyright © Sütun Yayınları, 2007

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Ltd. Şti.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Ltd. Şti.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Kalender YILDIZ

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet YOLAÇAN

ISBN
978-975-9089-36-8

Yayın Numarası
36

Çağlayan Marbaası
Sarıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2007

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Sütun Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89
www.sutun yayinlari.com

İçindekiler

7 Önsöz

I. Bölüm Şairler - Yazarlar

- 11 Evliya Çelebi
- 19 Mevlana
- 25 Necip Fazıl Kısakürek
- 39 Cemil Meriç
- 43 Hoca Ahmed Yesevi
- 45 Mehmet Akif Ersoy
- 53 Hasan Âli Yücel
- 55 Yaman Dede
- 59 Yahya Kemal
- 61 Nabi
- 65 Ruşen Eşref Ünaydın

II. Bölüm Padişahlar

- 73 II. Abdülhamid
- 77 Yavuz Sultan Selim
- 81 Abdülaziz
- 83 II. Murat
- 85 I. Ahmed
- 87 Fatih Sultan Mehmed
- 89 Kanuni Sultan Süleyman

- 91 Gazneli Mahmut
- 93 Sultan III. Ahmed

III. Bölüm Yabancılar

- 97 Prens Bismark
- 99 Lamartine (Alphonse Marie Louis de)
- 103 Fransa İmparatoru Birinci Napoleon
- 105 Sir Charles Eliot (İngiltere'nin Osmanlı Büyükelçisi)
- 109 Bernard Shaw
- 113 Johann Wolfgang Von Goethe
- 117 Lane Pelo
- 119 Roger Garaudy
- 121 A. Von Kramer
- 123 Edmondo De Amicis
- 125 Rainer Maria Rilke
- 127 Tolstoy
- 131 İndeks
- 133 Kaynakça

Önsöz

Dertler, savaşlar ve haksızlıklarla kıvranan dünyamız Bernard Shaw'ın ifadesiyle, "Problemleri bir kahve içme rahatlığında çözen Hz. Muhammed'e (s.a.s.) ne kadar da muhtaçtır." Herkesin bir kurtarıcı el beklediği günümüzde O'nun mesajlarına ne kadar ihtiyacımız var.

Çocuklarını diri diri toprağa gömecek kadar alçalmış bir topluluğu karıncayı incitmekten korkacak kadar yüksek bir seviyeye ulaştıran sır nedir acaba? Tarihte eşi görülmemiş ve bir daha da görülmeyecek olan Hz. Muhammed'in (s.a.s.) bu sırrı insanoğlu tarafından daha yeni yeni hecelenmeye başlanan hoşgörü ve fedakârlıkta aranmalıdır.

Taif'te, kendisine hakaret olsun diye çocuklara taşlattırılırken de Miraç'ta Cebrail'e dahi mahrem olan zirvelere ulaştığında da hep ümmetini düşünen; son ve en büyük şefaati istediğini de yine mahşer gününde ümmeti için saklı tutan Hz. Muhammed (s.a.s.) insanlığa o zamana kadar tanık olmadığı ve bundan sonra da olmayacağı yeni yepyeni bir nefes getirmiştir. Büyük bir veli: "Ben oraya (Miraç'a) çıksaydım vallahi de billahi de geri dönmezdim!" der. Miraç gibi bir mazhariyete erişen her fani de herhalde aynı şekilde düşünürdü. Ama Hz. Muhammed, (s.a.s.) ümmeti için hayaller ötesi olan bir âlemi eziyetler ve hakaretlerle dolu bir dünyaya değişmemiştir. Sebebi mi? O'nun (s.a.s.) açısından çok basit, herkesi oralara taşıyabilmek... "Gayb perdesi açılrsa da

yakinim artmayacaktı.” diyen Hz. Aliler, “Allah’ım, vücudumu öyle büyük yap ki Cehennem’i sadece ben doldurayım, hiç kimse giremesin!” diyen Hz. Ebubekirler, “Basra’da bir köprüde bir koyunun ayağı incinse Allah, onu Ömer’den sorar.” diyen Hz. Ömerler yetiştirebilmek ve herkesin hasretle anacağı bir dönem yaşatmak. Nitekim o dönemi hasretle anan Mehmet Akif, bir şiirinde: “Gül devrini görseydim onun bülbül olurdum/Ya Rab, beni evvel getireydin ne olurdun!” der. Öyle bir dönemde gelmiş olmayı kim istemezdi ki! Madem o dönem geçmiş, madem bizim o dönemi aynıyla idrak etmemiz mümkün değil, biz de Necip Fazıl gibi: “Gideriz nur yolu iz’de gideriz!” deyip o kutlu yolundan ayrılmamalı ve O’nun mükemmelliğini tüm dünyaya göstermeliyiz.

Biz, bu çalışmada “Kalem Efendileri”nin “Âlemlerin Efendisi” hakkındaki sözlerini bir araya getirmeye çalıştık. O’nu övmek, onu yüceltmekle şairler ve yazarlar, aslında kendi kelimelerini şerefleştirmişlerdir çünkü O (s.a.s.) her türlü övgünün ötesinde bir mazhariyete sahiptir.

Haşiye: Kitapta yer alan kimi kelimeleri arzu etmediğimiz halde -alıntı oldukları için- kullanmak zorunda kaldık.

Adem Çevik
Ocak 2007, Malatya

I. Bölüm
Şairler - Yazarlar

Evliya Çelebi

Evliya Çelebi, ömrünü seyahate, kalemini de gördüklerini yazmaya adanmıştır. O, gerek bıkmadan gezmesi, gerekse gezdiği yerleri edebî bir dille yazması yönüyle pek benzeri olmayan şahsiyetlerdendir. Evliya Çelebi'yi aşk ve şevkle gezdirip duran şeyin rüyasında gördüğü Hazreti Muhammed'in emri ve duası olduğu rivayet edilir. Evliya Çelebi'nin “Şefaât ya Resulullah!” diyeceği yerde “Seyahat ya Resulullah!” dediğini hemen hepimiz duymuşuzdur ama işin detayını bilenimiz pek azdır; dilerseniz bu seyahat aşkının nereden geldiğini Evliya Çelebi, kendisi anlatsın:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hayır dua ve övgü, yeryüzünde Allah'ın gölgesi ve her iki dünyanın nizam-ı intizamı olan Ebulfeth Sultan İkinci Mehmed Han oğlu, Sultan İkinci Bayezid Han oğlu, Sultan Birinci Selim Han oğlu, Sultan Süleyman Han oğlu, Sultan İkinci Selim Han oğlu, Sultan Üçüncü Murad Han oğlu, Sultan Mehmed Han oğlu, Sultan Ahmed Han oğlu, Sultan Gazi Dördüncü Murad Han... Allah'ın rahmeti hepsinin üzerlerine olsun.

Bu yazılarımıza başladığımızda, şerefli hizmetleriyle şeref bulduğumuz Bağdat Fatihî Gazi Sultan Murad Han'ın kabri mübarek olsun, Allah'ın rahmeti üzerine bol olsun.

Onların saltanat devirlerinde, Hicrî 1041 (M. 1631) tari-

hinde yaya olarak Belde-i Tayyibe, yani Kostantiniyye (İstanbul) etrafında bulunan köy ve kasabaları, binlerce bahçe, gül ve gülistanlı irem bağlarını gezip görerek, gönlüme büyük seyahat arzuları doğmuştu. “Acaba baba, anne, üstat ve kardeş kahrırlarından nasıl kurtulup dünyayı dolaşırım?” diye düşünür, her an Allah’tan dünyada vücut sıhhati ve büyük seyahat, son nefesimde de iman ricasında bulunurdum. Daima dervişler ile düşüp kalkar, şerefli sohbetlerinden faydalanırdım. Yedi iklimin ve dünyanın dört köşesinin durumları hakkında yapılan konuşmaları dinledikçe, seyahat etmeyi daha çok arzu ediyordum. “Acaba dünyayı gezip, Arz-ı Mukaddese, Mısır, Şam, Mekke ve Medine’ye varıp, ol varlıkların iftihar sebebi olan Hazreti Peygamber’in türbesine yüz sürmek nasip olur mu?” diye ağlar, inler ve kendimden geçerdim.

Hikmet-i Huda, seyahat ile birçok yerleri görmeye sebep olan ben hakir ve fakir, daima kusuru çok olan seyyah, insanoglundun kölesi rıyasız Evliya Derviş Oğlu Mehmed Zillî, daima Allah’tan yardım isteyip, Fırkan-ı Kerim Suresi ve yüce Kur’an’ın ayetleri bereketleri ile bütün gönlümle Cenâb-ı Hak’tan duada bulunarak, doğum yerimiz olan İstanbul’daki evimde, yuvarlak yastığıma uyumak için yaslanmıştım. 1040 senesi Muharrem ayının Aşure gecesinde (20 Ağustos 1630), yarı uyku halinde iken, gördüm ki Yemiş İskelesi yakınında Ahi Çelebi Camii -ki eski bir camidir- rüyamda bu camideyim. Derhal caminin kapısı açıldı. Nurlu caminin içi baştanbaşa silahlı asker ve nurlu cemaat ile dolu idi. Sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra salâvat-ı şerife okumaya başladılar. Ben hakir ise minber dibinde oturuyor, bu nurlu yüzlü cemaati hayranlıkla seyrediyordum.

Hemen yanımda oturan cana bakıp:

- Sultanım! Siz kimlerdensiniz? İsminizi lütfediniz, dedim. O:
- Aşere-i Mübeşşere’den kemankeşlerin piri Sa’d İbn Ebî

Vakkas'ım. Deyince hemen mübarek ellerini öptüm.

– Ey Sultanım! Bu sağ tarafta nura bürünmüş sevimli cemaat kimlerdir? dedim.

– Onlar bütün peygamberlerin ruhlarıdır. Geri safdakiler evliyaların ve asfiyânın ruhlarıdır. Bunlar da sahabe-i kiramin, muharicînin, ensar, sufe ehli ve Kerbelâ şehidlerininidir. Mihrabın sağındakiler Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer'dir. Mihrabın solundakiler Hazreti Osman ve Hazreti Ali'dir. Mihrabın önündeki Hazreti Veysel Karanî'dir. Caminin solunda, duvar dibindeki siyah örtülü kimse senin pirin Hazreti Peygamber'in müezzini Bilal-i Habeşî'dir. Bu ayakta duran, cemaati saf saf düzene koyan kısa boylu adam da Amr-i Ayyar'dır. İşte bu kıvılcıklı renkli elbiseler giyip sancakla gelen askerler Hazreti Hamza ve bütün şehitlerin ruhlarıdır, diye cami içinde bulunan bütün cemaati birer birer tanıttı. Onların hangisine baktıysam ellerimi göğsüme koyup iyice baktım ve baktıkça can buldum.

– Ey Sultanım! Bu cemaatin bu camide toplanmalarının sebebi nedir? diye sordum. Bana:

– Azak taraflarında İslam askerlerinden Tatarlar sıkıntıya düşmüşlerdir. Hazreti Peygamber'in himayesinde olanlar İstanbul'a gelip: “Buradan Tatar Hanı'na yardıma gideriz. Şimdi Hazreti Risâlet dahi İmam-ı Hasan, İmam-ı Hüseyin, on iki imam ve bizden başka aşere-i mübeşşere ile gelecekler. Sabah namazının sünneti kılınacak. Sonra sana kamet getir.” diye buyururlar. Sen de yüksek sesle kamet getir. Selâmdan sonra Ayete'l-Kürsî'yi oku, Bilal “Sübhânallah” desin. Sen “Elhamdülillah”, Bilal “Allah-ü Ekber” desin, sen, “Âmin, âmin” de. Sonra bütün cemaat hep birden tevhîd ederiz. Sonra sen “Ve salli âlâ cemiü'l-enbiya-i ve'l-mürselîn ve'l-hamdülillâhi Rabbi'l-âlemin!” deyip kalk. Hemen mihrabda, Hazreti Peygamber otururken mübarek elini öp. “Şefaât ya Resûlullah” de. Yardım rica et. Diyerek Sa'd İbni Ebî Vakkas yanımda oturup bana öğretti.

Baktım, cami kapısından bir nur-u mübîn parladı. Cami içi nur dolu iken nur üzerine nur oldu. Bütün Sahabe-i kiram, nebiler ve evliyaların ruhları ayakta hazır durdular. Saadetle Hazreti Peygamber, yeşil sancağı dibinde, yüzünde örtüsü ile elinde asası ve belinde kılıcı ile sağında İmam Hasan ve solunda İmam Hüseyin olduğu halde görüldü. Mübarek sağ ayaklarını “Bismillah” diyerek cami içine koydu. Mübarek yüzünden örtüsünü açtı ve:

– Esselâmü aleyk ya ümmetü! Diye selam verdiler. Bütün camide bulunanlar hep bir ağızdan:

– Ve aleykümü’s-selam ya Resûlallah ve ya Seyyide’l-ümem, diye selam aldılar.

Hazreti Peygamber, hemen mihraba geçip, sabah namazının iki rekât sünnetini kıldılar. Bana bir korku ve vücuduma titreme geldi. Hazreti Peygamber’in bütün görünüşüne baktım. Hilye-i Hakânî’de anlatıldığı şekilde idi. Yüzündeki örtü al şal idi. Mübarek sarığı on iki kolanlı ve beyaz şaş idi. Hırka-i şerifleri sarıya yakın deve yünündendi. Boynunda sarı renkli sof şalı vardı. Mübarek ayaklarına renkli çizmeler giymişti. Mübarek başlarındaki sarığı üzerinde bir misvak sokulmuştu.

Selam verdikten sonra, bana bakıp sağ eli ile dizine vurup:

– Kamet getir, dediler. Ben hemen Sa’d İbni Ebî Vakkas’ın öğrettiği gibi segâh makamında “Allahümme salli âlâ seyyidinâ Muhammedin ve âlâ âli Muhammed ve sellim aleyh” diye kamet getirip tekbir ettim. Hazreti Peygamber de segâh makamında hazin bir sesle Fatiha-i Şerif’i ve arkasından “Ve Vehebna...” aşr-ı şerifini okudu.

– Selâm verdikten sonra, ben Ayete’l-Kürsî’yi okudum. Sonra Bilal “Subhânallah”, ben “Elhamdülillah”, Bilal “Allah ü Ekber” deyip Bilal ile sırayla müezzinlik yaptık. Duadan sonra öyle bir sultanî tevhid oldu ki, Allah aşkı ile kendimden geçip güya uykudan uyanır gibi oldum.

Sa'd İbni Ebî Vakkas'ın öğretmesiyle görevi tamamladım. Hazreti Peygamber, mihrabda yanık bir sesle uzzâl makamında bir Yasin-i Şerif, üç İzaca Suresi ve Muavazateyn okudu. Bilal "Fatiha" dedi. Hazreti Peygamber mihrabda ayak üzere dururken, Sa'd İbni Ebî Vakkas hazretleri beni elimden tutup Hazreti Peygamberin huzuruna götürdü. Hz. Peygambere:

– Sadık âşkın, müştak ümmetin Evliya kulun, şefaatinı rica eder, dedi. Bana da:

– Mübarek ellerini öp! dedi. Ben o an ağlamaklı oldum. Hz. Peygamber'in mübarek ellerine dudaklarımı kondurdum. Onun görünüşünden: "Şefaati ya Resûlallah!" diyeceğime, hemen: "Seyahat ya Resûlallah!" deyiverdim. Hz. Peygamber hemen tebessüm edip: "Şefaati, seyahat ve ziyareti sıhhat ve selâmetle kolay eyle ya Rabbi!" diyerek "Fatiha" dediler. Bütün sahabe-i kiram Fatiha'yı okudular. Ben bütün orada bulunanların mübarek ellerini öperek, hayır dualarını alıp gider idim. Kiminin mübarek eli misk gibi, kiminin amber, kiminin gül, kiminin sümbül, kiminin fesleğen, kiminin zağferân, kiminin menekşe, kiminin de karanfil gibi kokuyordu. Amma bilhassa Hz. Peygamberin kokusu zağferân ve kırmızı gül gibi kokuyordu. Diğer enbiyanın mübarek elleri ise ayva kokusu gibi kokuyordu. Hazreti Ebubekir'in eli kavun kokusu, Hz. Ömer'inki amber, Hz. Osman'inki menekşe, Hz. Ali'ninki yasemen, İmam Hasan'inki karanfil, İmam Hüseyin'inki beyaz gül gibi kokuyordu. Allah onlardan razı olsun.

Bu şekilde bütün cemaatin elini öptüm. Hz. Peygamber, sonra yine "Fatiha" dedi. Bütün eshâb-ı güzîn yüksek sesle Sebû'l-Mesânî'yı (Fatiha) okudular. Hz. Peygamber, mihrabdan "Esselâmü aleyküm ey kardeşler!" deyip camiden dışarı çıktılar. Bütün sahabe-i kiram bana hayır duada bulundular. Hepsı camiden çıkıp gittiler. Hemen Sa'd hazretleri belinden ok mahfazasını

çıkartıp benim belime kuşattı ve tekbir getirip:

– Yürü! Ok ve yay ile gaza eyle. Allah'ın muhafazasında ve emanetinde ol. Sana müjde olsun ki, bu toplulukta kimle görüşüp mübarek ellerini öptünse onların hepsini ziyaret etmen nasip olur, dünyayı gezer ve insanlar içinde tek olursun. Ama gezip gördüğün ülkeleri, kaleleri, beldeleri, nadir eserleri her ülkenin güzel işlerini, yiyecek ve içeceklerini, topraklarının enlem ve boylam derecelerini yazıp güzel bir eser meydana getir ve âhiret oğlum ol. Hak yolunu elden bırakma. Gönül huzursuzluğundan uzak ol. Ekmek ve tuz hakkını gözet. Sadık dost ol. Yaramazlarla yâr olma. İyilerden iyilik öğren, diyerek nasihatte bulundu ve alnımdan öpüp, Ahi Çelebi Camii'nden çıkıp gittiler.

Ben şaşkın bir halde rahat uykudan uyandım. “Acaba, bu benim halim midir, yoksa olan bir şey midir, yoksa güzel bir rüyam mıdır?” diye düşünerek, içime bir rahatlık gelip gönlüme neşe doldu.

Sonra sabahleyin temiz bir abdest alıp, sabah namazını kıldım, İstanbul'dan Kasımpaşa tarafına geçtim. Rüya tabircisi İbrahim Efendi'ye gittim. Rüyamı tabir ettirdim. Bana: “Cihani süsleyen ve dünyayı gezip dolaşan bir seyyah olup, işin iyi bir sonuçla tamama erip, Hz. Peygamberin şefaati ile Cennet'e girersin.” diyerek müjde verip “El-Fatiha” dedi.

Oradan Kasımpaşa Mevlevîhanesi Şeyhi Abdullah Dede'ye gittim. Ellerini öpüp rüyamı ona da tabir ettirdim. Bana, “On iki imamın elini öpmüşsün, dünyada himmet sahibi olursun. Aşere-i Mübeşşere'nin ellerinden öpmüşsün, Cennet'e girersin. Dört halifenin ellerinden öpmüşsün, dünyada bütün padişahların şerefli sohbetlerine katılıp sevdikleri kimselerden olursun. Mademki Hazreti Peygamber'in temiz yüzlerini görüp mübarek ellerini öperek hayır duasını almışsın, iki cihanda saadete erersin. Sa'd İbni Vakkas'ın nasihati üzere önce bizim İstanbulcağızı yazmaya

başlayıp, var kuvvetini sarf eyle, ‘El-mukadderu kâin’ fehvasınca sana takdir olunan nasibin elbette gelir.” deyip, bana yedi ciltlik güvenilir tarih kitabı verdi. “Yürü! İşin rast gele. El-Fatiha!” diyerek hayırlı duada bulundu.

Sonra, minnetsiz evimiz olan kulübemizde kitap hazinesine sahip oldu. Bazı tarihleri inceledim. Doğum yerimiz olan, hükümdarların özlemini duydukları ve feleklerinin deniz limanı olan Makedonya vilâyetinin en sağlam kalesi bulunan İstanbul’un yazılmasına başladık.”¹

¹ Evliya Çelebi, Seyahatname, Cilt:1, Üçdal Neşriyat, İstanbul,1993,Sayfa:12-13-14-15-16

Mevlana

Mevlana, Konya'dan çıkıp bütün dünyaya yayılan ışıkları-
rımızdandır. Günümüzde onu tanıyıp bilmeyen bırakın
Müslüman'ı başka dinden kimseler bile kalmamış gibidir. Onun
“Ne olursan ol gel!” çağrısı asırlardır birçok gayrimüslimi kendi-
sine çekmiştir. Birçok kişi Mevlana'yı tanıyarak, onun aracılığı ile
Hazreti Muhammed'e ulaşmıştır.

Mevlana, her şeyiyle Hazreti Muhammed'in ak yolunun
yolcusu ve her şeyiyle O'nun hayranıdır. Hazreti Muhammed'e
ümmî diyenlere karşı çıkar ve O'nun ümmî olmadığına tüm kâi-
natı örnek göstererek delil getirir.

Kamer üzerine yazı yazan

“Mustafa (salâvatullâhi aleyh) “ümmî” derler idi. Onun
ümmiliği yazı yazmağa ve ulûma muktedir olmamasından değil
idi. Bu sendeki yazı ve ulûm ve hikmet onda maderzat olmaktan
ve müktesep bulunmamasından dolayı ona “ümmî” derler idi.
Kamer üzerine yazı yazan, kâğıt üzerine yazı yazmasını nasıl
bilmez ve âlemde onun bilmediği ne olur? Çünkü herkes ondan
öğreniyor. Akli cüzinin ne vukufu olur ki akli küllinin ona vukufu
olmasın.”²

² Mevlana Celaleddin-i Rumi, Fihi Ma Fih, İz Yayıncılık, İstanbul, 1994, Sayfa:
130

Hazreti Muhammed'in ümmi olmadığını aydan, yaradılıştan örnekler getirerek ispat eden ve "Mustafa'nın (s.a.s.) ışığının parlaklığı yüzünden yüz binlerce karanlık, ışık oldu gitti."

Âlemin meyveleri evvel ve ahir O'nda toplanmış

"O mahbup ve mütevazı'dır ve bu hâl onun gevherinin iktisasıdır. Nitekim meyvesi çok olan bir dalı, o meyve aşağıya çeker ve meyvesi olmayan dalın kavak gibi başı yukarıdadır. Meyvenin kesreti haddi aşınca büsbütün aşağı düşmemek için, dallara destek koyarlar. Peygamber (s.a.s.) pek ziyade mütevazı idi; zira âlemin meyveleri evvel ve ahir onda toplanmış idi. Şüphesiz cümleden daha ziyade mütevazı idi... "Hiçbir kimse Peygamber'den (s.a.s.) evvel Peygamber'e selâm vermedi." denilmiştir. Zira Peygamber, gayet-i tevazu'dan naşı herkesi sebkât eyler idi ve bi'l-farz selâmı evvel vermese idi bile, mütevazı yine o olur ve selâmda sabık yine o bulunur idi. Çünkü herkes selâmı ondan öğrendi ve işitti. Evvel ve ahir her nesi varsa, hep onun aksindendir ve onun sayesinde. Eğer bir kimsenin gölgesi, eve kendisinden evvel girerse, her ne kadar gölge surette sabık ise de hakikatte, evvel olan o kimsedir. Nihayet onu sebkât eden gölge, o kimsenin fer'idir. Ve bu ahlâk yeniden olma bir şey değildir. Bu zerreler o vakitten beri âdemin zerrelerinde ve eczasında mevcut idi. Bazısı rûşen ve bazısı nîm rûşen ve bazısı muzlim. O, şimdi zahir oluyor; fakat bu tabanlık ve rûşenlik eskidir ve onun zerresi, âdemde, cümleden daha safî ve daha rûşen ve daha mütevazı idi. Bazılar evvele nazar ederler; bazıları da ahire. Ahire nazar edenler azizdir ve büyüktür; zira nazarı akıbet ve ahiretedir. Evvele nazar edenler ise has olanlardır. Onlar: "Mademki buğday ekilince arpa çıkmaz ve arpa ekilince buğday biçilmez; ahire nazar etmeğe ne hacet vardır?" derler. Binaenaleyh onların nazarları evveledir. Ve daha has olan bir taife vardır ki, onlar ne evvele nazar ederler, ne de ahire. Evvel

ve ahir, hatırlarına bile gelmez. Onlar Hak'ta müstağraklılar. Ve diğer bir taife de vardır ki, dünyada müstağrak olduklarından şiddet-i gafletlerine binaen, evvele ve ahire bakmazlar. İşte onlar cehennemın gıdasıdır. İmdi: “Sen olmasaydın, sen olmasaydın; bu felekleri yaratmazdım!” hâdis-i kudsi mucibince aslın Sallallahu aleyhi vesellem olduğu malûm oldu. Şereften, tevazudan, hilimden makâmât-ı aliyyeden her ne mevcud ise hep onun bahşış ve sayesidir; zira ondan peyda olmuştur. Nitekim bu el her ne yaparsa, akıl sayesinde yapar. Zira aklın sayesi, onun üzerindedir.”³

“Ay, bir gecede gökteki burçları dolaşırsa, neden miracı inkâr ediyorsun? O şaşılacak güzel; iri, tek inci, yüzlerce aya değer; onun işaretiyle ay, ikiye bölündü. Şaşılacak şey şu ki o, halkın duygusu arık olduğu için ayı yardı. Yoksa şeriat ıssı olsun, olmasın, peygamberlerin işleri, güçleri göklerden de dışarıdır, yıldızlardan da. Sen, şu dönüp duran göklerden dışarı çık da o zaman bak, seyret o gücü. Kuş yavrusu gibi yumurtanın içindesin; havadaki kuşların tespihlerini işitemezsin.” Mevlana; “Ya eyyühel müzemmil” ayetinin tefsirini vesile kılarak nasıl övüyor.

Senin parıltın olmadıkça aydın gün bile gecedir

Peygambere, Hak: “Ey abasına bürünen! Ey ürküp kaçan! Abandan dışarı çık!” dedi.

Abanın içine başını çekme, yüzünü örtme. Zira cihan şaşkın bir beden, sen ise cihana akılsın.

Davaya kalkışanlardan arlanıp da sakın gizlenme. Çünkü sende parlak vahyin nurları vardır...

Haydi, geceleri kalk. Ey ulu Peygamber! Sen mumsun. Mum, geceleri hep ayakta durur.

³ Mevlana Celaleddin-i Rumi, Fihi Ma Fih, İz Yayıncılık, İstanbul, 1994, Sayfa: 97-98

Senin parıltın olmadıkça aydın gün bile gecedir. Sana sığınmadıkça aslan bile tavşana esirdir.

Ey Mustafa (s.a.s.)! Bu safa denizinde kaptanlık et! Çünkü sen, ikinci Nuh'sun...

Akıllılara her yolda bir yol bilen lâzım. Hele yol, deniz yolu olursa.

Kalk da yolu vurulmuş kervana bak, bu denizde kaptanlığa kalkmış şeytanları gör...

Bu topluluğun önünde sen, gökyüzünün ışığı, güneşi gibisin. Bunlardan kaçınmaya, halveti bezemeye kalkışma.

Halvet zamanı değil, topluluğa gel. Ey Peygamber! Hidayet, Kaf Dağı'na benzer, sen de Hüma'sın...

Ey şifa! Hastayı terk etme. Sağıra kızıp da körün asasını bırakma. Sen demedin mi ki: "Körü yolda yeden, Allah'tan yüzlerce sevap ve mükâfat kazanır.

Ey takva sahiplerinin imamı! Haydi, bu hayale kapılanları yakın makamına kadar götür...

Hazreti Muhammed ve Hazreti Âdem

"Görünüşte dal, meyvenin temelidir; fakat iç yüzde dal, meyve için var olmuştur. Meyve elde etmeyi dilemeseydi, meyveyi ummasaydı bahçıvan hiç ağaç diker miydi? Öyleyse, görünüşte meyve ağaçtan doğmuşsa da gerçekte o ağaç, meyveden doğmuştur. Mustafa (s.a.s.) bunun için: 'Âdem de peygamberler de benim ardımdadır; benim sancağımın altındadır,' dedi. O hünerler sahibi, bunun için: 'Biz sonra gelenler, en ileri gidenleriz; öncü olanlarız.' buyurmuştur. Görünüşte Âdemoğluyum; ama anlam bakımından Âdem'in atasının da atasıyım ben. Meleklerin secdeleri banaydı; Âdem, benim ardımdan yedinci kat göğe ayakbastı. Öyleyse mana bakımından, babam benden doğmuştur; öyleyse mana bakımından ağaç da meyveden meydana gelmiştir."⁴

⁴ Sait Türkoğlu, Işığın Kalbi,

Efendiler Efendisi'nden (s.a.s.) bahseden Mevlana olursa ondan Hazreti Muhammed ile ilgili bir şiir beklemek herhalde yerinde bir beklenti olur. Mevlana: "Mustafa (s.a.s.): 'Ne mutlu benim yüzümü görene, ne mutlu yüzümü göreni görene.' dedi. Bir mumdan yakılan mumu gören, gerçekten de asıl mumu görmüştür. Böylece mumun ışığı, yüz muma nakledilse, o mumdan yüzlerce mum yakılsa, sonuncusunu gören bile asıl ilk mumu görmüş sayılır. Işığı istersen son mumdan al; istersen can mumundan; hiçbir fark yoktur." der ve esas ışığa bağlı olmanın haklı gururunu yaşar ve:

Men bende-i Kur'ân'em eğer can darem
 Men hak-i reh-i Muhammed Muhtarem
 Eğer nakl kuned cüz in kes ez güftarem
 Bizarem ez u ve'z an suhan bizarem.

Yani: "Ben hayatta olduğum sürece Kur'ân'ın bendesiyim./ Ben Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) ayağının bastığı toprağım./ Beni bundan başka sözlerle anmak, tanıtmak isteyen olursa./O kimseden ve sözlerinden şikâyetçiyim."⁵ der.

⁵ Tahir Taner, Mevlana Öldü mü?, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2004, Sayfa:15

Necip Fazıl Kısakürek

Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim

Kendi deyimiyle: “Tam otuz yıl gökyüzünden habersiz uçurtma uçuran” Necip Fazıl, geç de olsa farkına vardığı hakikate sıkı sıkı yapışanlardandır. Necip Fazıl, otuz yıl kaldırımlarda aradığını bir yüce insanın dizlerinin dibinde bulunca birazcık bocalar; ama ondan sonra bu huzurdan hiç ayrılmaz. Tabi ki onun otuz yıl hasretini çektiği şeylerin başında kendi fikir sancısını giderecek herkesin kendisine ümmet olmakla övündüğü biri vardır: Hazreti Muhammed.

Necip Fazıl eski hayatını bıraktıktan sonra bu yol göstericiyi keşfetmekte gecikmez ve yılların özlemini gidermek için O’nun (s.a.s.) getirdiklerine sınıksız sarılır. Nasıl sarılmasın ki yıllardır aradığı soruların cevaplarını bir lahza veren, kendisini karanlık sokaklardan çekip nura gark eden bir yüce önderdir O (s.a.s.) ve Necip Fazıl, işe Efendiler Efendisine selâm vermekle başlar.

Esselâm

Göklerden son ilâm:
Allah bir, bir İslâm,
Şekiller, elif lam;
Ne bir harf, ne kelâm;
Esselâm, esselâm...

Yer çökük, gök soluk;
Diz bükük, saç yoluk,
Ne varsa korkuluk.
Ne bir harf, ne kelâm;
Esselâm, esselâm...

Bu hayat bir ezber;
Hayattan ne haber,
O'nunla beraber?
Ne bir harf, ne kelâm;
Esselâm, esselâm...

Ön ve ard, sağ ve sol,
Bin yolda yol bu yol.
Emir: Öl yahut ol!
Ne bir harf, ne kelâm;
Esselâm, esselâm...

Elinde alâmet,
İzinde selâmet,
Tek isim, Muhammed.
Ne bir harf, ne kelâm;
Esselâm, esselâm...

“Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim;/Sana uymayan ölçü, hayat olsa teperim!” diyen Necip Fazıl, Efendimizi ve Efendisini şöyle anlatır.

Gönderilen, gönderenin kadrince olur

Yaradan, Resulünün mübarek cisimlerini, güzellikte, bütün insanlardan üstün halk etmiştir. Buna inanmak, O'na (s.a.s.) iman getirmenin tamamlayıcı şartlarındanr.

Bir gün Halid İbn-i Velid Hazretleri, Arap kabilelerinden birine uğramış ve kabile reisi kendisine:

– Ya Halid, demişti; bize Allah'ın Resulünü tasvir et!

Halid demişti ki:

– İmkânsız... Kelimeler yetişmez!

– Şöyle, kabataslak anlat, hülâsa et!

– Gönderilen, gönderenin kadrince olur. Gönderen Allah olduğuna göre gönderdiğinin şanını hayal edebilirsin...

Halid İbn-i Velid Hazretlerinin bu ifadelerinden de anlaşılıyor ki, Allah Resulünün güzelliklerini hakkıyla anlatmak mümkün değildir.⁶

Necip Fazıl, güzelliğini methettiği Efendisinin ne kadar farklı ve ne kadar yüce olduğunu herkese anlatabilmek için sanatını O'nun emrine verir ve yaratılmışların en yücесini yazılmışların en güzeli ile anlatmak ister. Necip Fazıl, Çöle İnén Nur'da Efendimizin (s.a.s.) çöle değil, kâinata indiğini anlatır. Necip Fazıl, Efendimizi övmeye başlamadan önce ona niçin inandığını; bir bakıma da niçin inanmamız gerektiğini şu nefis ifadelerle anlatır: “Sofra... Etrafında Allah Resullerinin dizildiği sofra.. Ve bu sofrada başköşe... Sen!

İnsanın hakikati... Sır... Kâinatın en çetin sırrı... Bir de misilsiz insan ki, onun hakikatinde, mahlûk, artık, son haddine ulaşır. Onun hakikatinde, mahlûk tükenir, fakat Allah başlamaz. O da sen!

Yaradan... Ve O'nun en güzel eseri... Zatıyla tek olan Yaratıcı'nın, koskoca insan ehramında ve en yüksek noktada halk ettiği tek insan... Sen!

Evet, sen.

Senin bana inandırdığın ve seni bana inandıran Allah, öz

⁶ Necip Fazıl Kısakürek, İman ve İslam Atlası, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1991, Sayfa: 445

dilinle hitap etmiş ve sana demiş ki: “Sen olmasaydın, sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım!”

Sana, işte bu Allah kelamının sonsuz kılavuzluğu içinde inanıyorum!

Sana inanmış, inanmakta ve inanacak olanlar, deniz kıyılarındaki kum misali... Ben de bu hudutsuz yığında bir kum tanesiyim.

Sana inanan herkes, göz alabildiğine geniş bir sed üzerinden eşsiz bir manzara seyrederek seni, oldukları yerden, yerlerinin görmek ve bilmek durumunda verdiği imkânların gözlüğünden seyreliyor. Bense Allah’a hamd ediyorum ki, seni, o kum tanesine, uzun zamanlar hasret ve ezasını çektiğim birtakım idrak mahremiyetlerinin “yakın”ı açılmış yakıcı penceresinden gösterdi.

Keşke sahiden, ipek topuğunu bir kere öpebilmiş bir kum tanesi olsaydım!

Evet... Ben seni Allah’ın yalnız haberci ve ana yola çağırarak Resulü olarak değil; boşluğu ve yıldızları, zamanı ve mekânı, mesafeleri ve istikametleri, canlı ve cansız, maddeli ve maddesiz her şeyiyle bütün kâinatın bu en güzel eser etrafında halkalanması ve onun yüzü suyu hürmetine yaratılmış olması için yarattığına inanıyorum!

Sen; var oluşunun şerefine, Allah’ın topyekûn varlığı hediye ettiği ilk ve son Varlık Nuru!”

Necip Fazıl, inanmayı ve inanmanın insana kattığı değeri anlatmak için Efendiler Efendisine inanan yüce insanların ona inanmakla nasıl yüceldiklerini ve O’nu inkâr edenlerin de inkâr etmekle ne derece aşağılarda kaldıklarını hatırlatıyor:

“İnanmak dedim de hatırıma geldi: Bu ne zor ve ne kolay iş! Kim inanır ve kim inanmaz?

Tebeşirle kondurulmuş bir nokta kadar basit ve sefil bir köylü inanır.

Yük altında iki büklüm, akşama kadar solumaktan başka bir hayatıyeti olmayan bir hamal inanır.

Yahut... Eline aldığı her lokma ekmeği, zikir ve tesbihini dinlemeden ağzına almayan o “Şeyh-i Ekber” inanır ki, mücerret riyaziye cehdini, Âdem Peygamberden kıyamet gününe kadar gelecek bütün insanların yüzlerini çizmeye dek götürmüştür.

Beyninin her atomu bir güneş kadar ışıklısı o İmam-ı Rabbani inanır ki, Allah’ı bulmaya doğru her atılışında gizli bir put diken aklın türettiği putlar ormanı yine akıl baltasıyla devrilmiş, böylece aklın atabileceği en uzun adımı atmış ve baltasının parlak yüzüne, dünyanın en güzel sözü olan “Allah ötelelerin ötesi; ötelelerin ötesinden de ötesi, ondan da ötesi, her ötenin ötesi...” düsturunu yazmıştır.

Kerametler sarayının haşmetlisi o Şah-ı Nakşibend inanır ki, akşamüstü, at sırtında bir ovayı geçerken, yanındaki müridi korkmasın diye güneşi sınıksız ufka bağlamış, batmasına izin vermemiş ve dehşetle titreyen müridine:

– Bunlar tarikatın oyunlarıdır; gaye bu değil! Karşılığında fazla ipucu göstermemiştir.

Ve nihayet sen inanırsın...

Ötesi var mı? Ya en aptal, ya en akıllısı inanır. Aptal da ne demek? Tam akıllılık kabil mi ki, tam aptallık mümkün olsun?

Aptal dediğimiz çok defa üstüne hiçbir yazı yazılmamış boş bir kâğıda benzer. Mademki boştur, güzeli bulamamıştır. Fakat mademki yine boştur, çirkinden kurtulmuştur. Aptalın şuuru altı veya şuuru üstü kavrayışıyla bulunmuş kim bilir ne erişilmez hakikatleri var!

Hakiki aptal, o boş kâğıdın üzerine hiçbir şey yazmamış olan değil, saçma sapan, kör topal, yalan yanlış şeyler karalamış

ve onlara sımsıkı sarılmış olandır. Yani aptallıktan yola çıkıp akla varmamış ve yarı yolda kalmış idrak cücesi...

İşte bu korkunç örnek, gördüğünü gördüğünden ibaret bilen, her şeyi ve her hadiseyi beş duygu sınırında başlıyor ve bitiyor sanan, hiçbir şeye ne kâmil bir şüphe ne de kâmil bir imanla bakamayan, bu ikisi ortası havsalacıktır ki, hakiki aptaldır ve Allah'a inanmaz.

İnanmak ya çok üstün kendi kendini kül edecek kadar üstün bir akıl davasıdır yahut yarı yolda bangır bangır iflas eden aklın her türlü desteğinden mahrum fakat gizli bir ruh feyziyle gayesini sezmiş ve fikir kargaşalığından kurtulmuş saf ve basit adam işi...

Belki de "saf" kadar güzel bir mefhumu, bilmeden, onun için basit insanlar hakkında kullanıyoruz.

Allah, ancak en ileri dereceye çıktığı zaman akılsızlığını anlayan şu akılsız aklın belasını versin!

Sen, mukaddes hedef; Hak'tan gelen aşkın hedef...

Sen, en ileri rütbe; Allah'ın Sevgilisi olmak mertebesi!...
Sen, en güzel insan; güzeller güzeli insanoğlunun en güzeli!...
Güzelliğinin büyüüne mihlanmak, sonra hummalılar gibi hep onu sayıklamak dururken mukaddes mevzuuna bazı davalarını ve öfkelerini kattığım için beni hoş gör!... Ben bir şairim...

Sanata, yalnız Allah'ı aramak, onun mahrem ülkesi meçhuller âleminin karanlıkları içinde rüyalardan daha zengin fener alayları tertiplemek ve eşyanın takındığı duvakları birer birer kaldırmak gayesini biçtiğim gün, sanki boynumda mutlak hakikatten bir kement sezer gibi oldum. Bu kement beni çekti ve senin önünde durdurdu.

– Kapı burasıdır; başka her kapı kapalı! Vaktâ ki bu böyle oldu, sen benim her şeyim oldun. Ey, bütün mucizeleri içinde en hayran olduğum mucizesi diye ömründe bir defa bile kakhahayla gülmemiş olmasını gösterebileceğim mahzun peygamber!...

Ey, Allah kelimasına mecra bir çift kudsî dudağın sahibi!

Dedim ki, ben bir sanatkâрім...

Ve ne tarih yazmak ne arz tabakalarım mikroskop altında incelemek ne de dört taş duvar arasına istif edilmiş ve son yaldız-cısı toz toprak olmuş kitaplara bekçilik etmek, benim vazifem...

Böyleyken, hayatını yazmayı murat edindim.

O hayat ki, bizzat hayat mefhumu, başta “O yaşayacaktır!” diye yaşamış, sonra da “O yaşadı.” diye yaşamakta devam etmiştir. Ve etmekte...

Senin hayatını yazmak...

Göklerin temiz bir ayna hâlinde, dipsiz bir mavera derinliğine battığı şeffaf bir yaz akşamı, ay, her zamankinden daha büyük daha parlak doğarken insan, yeni bir hadise karşındaymışçasına şaşkın ve tutkundur. Hâlbuki onu ilk defa görmüyoruz. Bir gün evvel gördüğümüz gibi ömrümüzün birçok anında da birçok defa görmüştük. Bu, her akşamın kanıksamış hadisesiyle yine her akşam kapımızın önünden geçen bir çöp arabasının kanık-satmaktan bile aciz silikliği arasındaki fark nedir? Şudur ki, birinin oluşundaki sırları bilmediğimiz halde, öbürünün meydana gelişini, bütün dış şekilleriyle tanıyoruz. Biri, aklımızı, öbürünü aklımız, çevre sarmış bulunuyor. Bu yüzden biri, bin kere olmakla yeni kalıyor da öbürü, bir kere olmakla eskiyiveriyor. İşte hayatınla hayatımız arasındaki fark! Hiç seninki, en küçük çaptan en büyüğüne kadar bütün söylenmişlere, söylenenlere ve söyleneceklerle rağmen anlatılmış olabilir mi?

İzin ver; onu bir kere de ben anlatayım! İzin ver; herkesin, boyuna göre açıldığı bu ufuksuz denizde sana yaklaşabilmek değil, fakat kıyılardan, gerilerden yani kendimden uzaklaşabilmek manasında bir kere de ben gücümü deneyeyim! Öyle ki, sahili kaybetsem, artık gerilere dönemesem ve sende boğulsam, işte o zaman aradığım hayatın eşğine ayak basmış olurum.

Niçin hayatını yazmak? 1300 senelik bir emeğe yeni bir omuz vermek, güçlü güçsüz ve elverişli elverişsiz pek çok insanın her fırsat doğuşunda yaptığı bir işi, bir kere daha yapmak; kısacası tekrarlamak, sadece tekrarlamak için mi?

Nasıl olur?

Tekrarlamak...

Tekrarlamak, bir şeyi tam manasıyla maluma irca ettikten, çepçevre sardıktan ve kavradıktan, yani posalaştırdıktan ve cevherleştirildikten sonra ele almak demekse sen, hiçbir surette tekrarlanmazsın.

Yine tekrarlamak, denizin en derin noktasında boyuna göre sulara gömülen bir veya bin ölçü şeridinin, her defa beraber veya ayrı ayrı gösterdiği mikyas, yani bir veya bin kişinin her defa beraber veya ayrı ayrı belirttiği duyuş veya anlayış seviyesi demekse, onlar seni değil, kendilerini tekrarlamış olurlar.

Allah... İşte en büyük sanatkâr!... O, dış görünüş çerçevelerinde, tekrarlanıyormuş gibi duran namütenahi hadiseyi, zaman dediğimiz esrarlı notanın içinde toplar, her an birbiriyle nispetini bozup birbiriyle nispetini ihya eder, her an yokluğa batırıp varlığa daldırır, sonsuz benzerlik ifadeleri içinde ne mutlak ayniyete, ne de mutlak zıddiyete yer verir, böylece aslolarak hiçbir anını tekrar etmez ve her an gerilere doğru eskilikte ezeli ve ilerilere doğru yenilikte ebedî şahsiyetini ilân eder. Allah, insanoğlunun âşık olduğu yenilik sırrını anlatıyor, anlatıyor amma, kime? Anlayana...

Ey tek katresinin hacminde bin umman çalkalanan ve tek zerresinin menşurunda bin kâinat yüzen Kevser havuzunun sahibi!

Ey, ufuk, son ufuk, insanoğlunun ufku!...

Kur'an'da teker teker her ayet, her kelime ve her harfin bir-biri içindeki nispetiyle, aynı ayet, harf ve kelimelerin bütün lisan,

bütün kelime ve harf terkiplerine nispetindeki sırrı kucaklamaya giden ulvî bir nüfuz ve muhteşem rikkat, mübarek saçlarının her telinden muazzaz ayaklarının her adımına kadar sana ait her şeyi ayrı ayrı saydıktan, derledikten, düzenledikten sonra ben, hangi sınırı aşmaktan ve hangi yeniliği getirmekten bahsediyorum? Fakat var, bir sınır var!... Her şeye rağmen, herkesçe aşılmak istenmesinden daha aziz bir gaye belirtmez olan bir sınır var!...

Ey, dışından, görüldüğü kadar görünen vücut, ve ey, içinde gizliliği bile gizleyen ruh!...

Senin hayatının dış çizgileri, bin bir kere, bin bir kimse tarafından hendeseleştirilmiş ve hiçbir noktası eksik bırakılmamış, harikulade bir petektir. Şekillerin en intizamlısı, çizgi terkiplerinin en kemallisini düğümleyen bir petek...

İşte ben, olanca ruhumun, ruhumdaki olanca şüir cevherinin, bu cevherdeki olanca aşk ve hassasiyet özünün balını, bu peteğin hücrelerine dökmek, hücrelerin çerçevelediği esrar mahfazalarında eriyip kaybolmak ve mukaddeslerin mukaddesi mevzuunda kendi teessüriyetimi bütün derecelerin üstüne çıkarmak davasındayım. Demek ki, ben, aşmak istediği sınırla, huzurunda, ham istiklalin ne kadar gülünç, kör benliğin ne kadar sefil, dış mantık ve müşahedenin ne kadar aptal hale geldiğini gösteren bir teslimiyet meydanı açmak istiyorum!

Bu meydanda, bakalım kim en çok ve en güzel kendi kendinden geçebildi?

İşte sınır, işte at, işte meydan!...

O akıl budalaları ki gözün nasıl gördüğünü anlamadan gördüğü şeylere inanırlar fakat görmediklerine inanmazlar, gözlük üstüne gözlük takarlar ve üstelik görüneni bile göremezler; işte onlar, ellerinde birer istiklâl pertavsız taşırılar, eşya ve hadiselerin posalarını hep onunla incelerler ve hiçbir şey bulamazlar...

Onlar, benim bu itirafımdaki senedi, ilim ve usûl bakımından en büyük zaaf telâkki edebilirler ve peşin olarak kendimi, bizzat kendi elimle mahkûm ettiğimi iddiaya kalkabilirler.

Vecdimin ateşi, bana onları göstermez bile... Onlar, gerçekten müstakildirler; bense esirim!

Ben, senin esirimim! Ve benim için hürriyetin son kemal haddi, hakikate esarettir. İnsan olarak, hürriyetini bulmak isteyen, hakikate esir olsun! Ve sen, benim için bizzat hakikatsin!

Nihayet, varılmaz olan sana, en çok yaklaşmanın, görülmez olan seni en aydınlık görmenin biricik usûlü, şu noktada toplanıyor: Tepeden inme aşk yıldırımları altında büsbütün mefluç, büsbütün kör hâle gelmek ve ondan sonra her vücut zerresine bir çift kanat ve bir çift göz hediye eden bir hafiflik ve kolaylıkla uçmak ve görmek...

Aklın son kertesini temsil eden Melek "Sidretü'l-müntehâ"da sana:

– Bana buradan ileriye yol yoktur! Geçersem yanarım! demedi mi?

– Ya buradan ileriye nasıl geçilir?

– Aşkla!...

Ve sen uçtun ve ilâhî visalin en mahrem bucağına ulaştın.

Senin, ulaşılmaz olan Allah'a, yine onun izniyle ulaşmandaki usûlledir ki, biz sana, ulaşılmaz olan sana, ulaşmaya çabalayabiliriz. Sana yaklaşmanın biricik şartı, bu!

Sana imansız akılla sokulmak isteyenler daha kapının eşiğine ayak atmadan yanarlar. Hep yandılar! Sadece aşk ve iman rivayet ederek, yine akıldan başka bir vasıta bulamayanlar da kabalaşırlar. Hep kabalaşırlar!

Mevzuundaki kutsiyet ve namütenahi inceliğe lâyık olmanın çilesini çekmeyenler de çirkinleşirler. Hep çirkinleştiler. Bense, kapıda, aşkla yanmış ve daha çok yanmaktan gayrı muradı kal-

mamış, senin inceliğin ve güzelliğin karşısında, kendi kabalığını ve çirkinliğini görmüş, azat kabul etmez esiririm. Hamdolsun, öbür türlü çirkinleşmek ve kabalaşmak ihtimaline, sende gelen ve her şeyi temizleyen aşk ateşi sayesinde uzağım.

Bu kadar... Bütün kâinat ve bütün varlığın ana mevzuu olan mevzuunda, insanlığa düşen borç ve usûl, bu kadar...

Herkes, borçların en ulvisine ve usûllerin en sanatlısına götüren bu yolda, huzurunda sadece en fazla yanıp kül olmak noktasından birbirine meydan okuyabilir ve bu meydan okuyuştan sonra, o meydandan, hatta mağlûp olmaktan büyük zafer olamaz...

Bu meydanda zafer ihtimali de bu kadar...

Senin, herkeşçe bilinen ve bildirilen dış hayat çizgilerini, ruhumun menşurundan toplayacağım... O menşur içindeki tefsir ve teessür kuruntularımı, küçük elmas zerrelere hâlinde donduracağım... Sonra o esrarlı taşları mendil üstüne serip üzerlerine abanacağım, tılsımına bağlanıp kalacağım ve anlatacağım, anlatacağım...

Ben bunu yapmaya çalışacağım... Yine belli oluyor ki, işimde en az değer vereceğim şey, en doğru ve titiz bir örgü halinde meydana gelse de daima arka plânda bırakılacağı için, tarih ve tarihçilik; vakalar ve vakıalar ilmi...

Hâdiselerin derinliğine doğru keyfiyetten ziyade, genişliğine doğru kemiyet kadrosunu köpürten tarihçiye, birçoklarının bu kadar intizam ve itina ile şekillendirdiği petek mevzuunda yeni bir iş yoktur. Hangi tarihçi o petekten bir hücreyi kaldırmak veya o peteğe bir hücre ilave etmek iktidarında olabilir?

Bu bakımdan sen, yeryüzünün her noktasında belli başlı noktalardan doğan güneş kadar sabit ve mutlaksın. Fakat yine, sen, herkesin kendi ruh menşurundan aksettireceği her an yeni ve değişik pırıltılarla da bütün muvazi ayna arasındaki mum gibi sonsuz ve hudutsuzsun...

Sen, sen, sen; eskimeyen biricik yeni ve solmayan biricik renk!

Senin zatındaki aslî sonsuzluk ve hudutsuzluğa, bir de bu, herkese kendi hassasiyet ve teessüriyet istidadına göre tecelli edecek sonsuzluk ve hudutsuzluk binince, insanın en aşılmaz sınırlar içinde yine bir sınır aşmak istemesinden daha ulvî bir belâ olabilir mi?

Ben bu belaya fedayım!

Senin insanı kül eden nurunun karşısında, her an birbirinden yeni ve ileri olarak tecelli etmesi gereken, sadece sanatkârdır, sanat ruhuna malik fikir adamı...

Sanatkâr ki, seslerin ipekten vücudunu mesh ederek ve renklerin ateşten nabzını sayarak, büyük sır kapısının önünde haber soruşturanların en çilekeşidir; ancak seni bulduğu zaman memuriyetini bulmuş ve yaradılışının hikmetine ermiş olur...

Sen; verâların verâsının verâsının verâ ihtimalini bile çıldırtıcı nihaî verâsındaki sır hazinesi anahtarını taşıyan en büyük esrar çözücüsü!...

Senin esrar âlemin içinde kendisini büsbütün kaybetmek yani en büyük sanatkârlığın ne demek olduğunu göstermekten başka gayesi olmayan bu sanat çilekeşinin duasını kabul etmesi için, sana “Sevgilim!” diyen Allah’a yalvar!...

Allah, her türlü akıl, ispat, delil, münakaşa, mukayese, mantık lâfazanlığı dışında, yalnız müminler veya iman istidadında olanlar için yazacağım bu eseri bana nasip etsin...

Sen; Allah’ın iradesiyle, bütün insanlığın şefaata tacını taşıyan; ve kabul edenleri ve etmeyenleri bir arada, bütün beşeriyet ümmet topluluğu tahtında oturan!...

Senden şefaata dilenen biçareler arasında en sefil dilenci, Abdülbaki Fazıl oğlu Ahmet Necib’e şefaata et!...”⁷

Necip Fazıl, Efendiler Efendisi’nden şefaata dilenirken O’nun manevi huzuruna eli boş gitmez. Sanatkârlığının en güzide dizelerini O’nun için satırlara döker:

⁷ Necip Fazıl Kısakürek, Çöle İnen Nur, Büyük Doğu Yayınları, Sayfa: 9-20

İlahi berat zamanı

“Allah’ın Resulü... Veda Haccı’nda... Kızıl tüylü bir devenin üzerinde, yüz bini aşan bir sahabe topluluğuna hitap ediyorlar. Sözleri arkalara doğru her yüz adımda, bir sahabe tarafından tekrarlanıyor ve dümdüz meydan, her biri bin kere tekrarlanan bu sözlerin yankısını uğuldatıyor.

İslam topluluğuna Veda Haccı’ndaki bu sesleniş, ebediyet mimarisinin yerle gök arası (senfonik) çizgilerle resmedilmiş ahenk abidesidir ve içinde gaye ve dava memuru insanoğlunun, yaradılışından o güne değin hiç bir ferdine nasip olmamış, derinlik ve yükseklikte şu cümle vardır:

– İşte zaman yalatıldı yaratılalı devrini yapa yapa nihayet gaye noktasına erişti. Gerçekten bu çapta bir yükseklik, derinlik ve memuriyet idraki, O var diye var olan Kâinatın Efendiliği makamına ait bir hüccet...

– Zaman ve mekân emrime verilmiştir ve siz, bu sırra riayetiniz nispetinde mekânı döşeyecek ve zamanı işleteceksiniz! Resul olduğuma inanıyor, fakat memuriyetimi anlayabiliyor musunuz?

İşte İlâhî berat, zaman hakkında söylenmesi ve benimsenmesi hiçbir kula nasip olmayan büyük sır ve bu sır önünde ulvî varlık muhasebesi!

İşte topyekûn zaman ve mekânın peygamberleri ve O’nun yolunda ebediyen zaman ve mekâna hâkimiyet gayesi...”⁸

⁸ Necip Fazıl Kısakürek, Rapor (7-9), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993, Sayfa:27-28

Cemil Meriç

Cemil Meriç, çocukluk yıllarından itibaren hep yalnız yaşamak zorunda kalmış bir yazardır. Bu yalnızlıklarında bazen her şeye baş kaldırmış, her şeye isyan etmiştir. Jurnal, adlı kitabında “Neden yalnızlık bizi ürkütüyor. Ürkütüyor, çünkü yalnızlık bize sonsuzluğun başlangıcı gibi geliyor ve sonsuzluğun karşısında kendimizi kolumuz kanadımız kırık ve bomboş hissediyoruz, öldükten sonra da yaşamak için tanıklar istiyoruz.” diyen Cemil Meriç, bu yalnızlıktan dolayı önceleri başkaldırıyı ve inancsızlığı tercih eder: “Hayatım bir trajedidir; yıldızsız, Allahsız, cıvılsız, katran gibi bir gece. Vıcık vıcık ısırap. Birkaç şehri fethetmeye yeten bir enerji yel değirmenlerine saldırmakla harcanır.” diyen düşünür, yıllar geçip düşünceleri berraklaştığında her şeyin bir hikmetinin olduğunu kavrar. Her acı çekenin kendisi gibi bir zavallı olamayacağını kavrayan Cemil Meriç, hayatı boyunca yaptığı düşünme seanslarının sonunda, burada yaşanılanların başka âleme dönük bir yönünün olduğunu kavrar. Neticede Allah’a ve imana yönelen yazar, bu konuda ulaştığı engin düşüncelerin sonuçlarını bizlerle paylaşır.

Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?

“İki çeşit iman var. Birincisine Pascal, ‘kömürcü imanı’ diyor. Böyle bir iman için okuyup yazmağa ihtiyaç yoktur. Fakat bütün şümulüyle İslam’ı kavramak, yani münevver bir Müslüman olmak için çok okumak, çok düşünmek, çok çile çekmek şart.

Kur'an-ı Kerim'de; 'Hel yestevillezine ya'lemune vellezine la ya'lemun.' buyrulmuyor mu? Bu ayetin manası 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?'dur. Akif'in bu suale verdiği cevap şudur: 'Olmaz ya, tabii biri insan, biri hayvan/Öyle ise cehalet denilen yüz karasından/Kurtulmaya baştan başa azmetmeli millet/Kafi mi değil yoksa bu son felâket?'"⁹

İmanı tam kavrayan Cemil Meriç, onu yeryüzünde en iyi temsil etmiş kişiye, Hazreti Muhammed'e yönelir. Yönelirken de Hazreti Muhammed varken Mevlana'yı ve bazı mutasavvıfları ön plana çıkaranlara kızar. Zira biri örnek alınacaksa en iyisi örnek alınmalıdır. Bu da Hazreti Muhammed'den başkası değildir, olamaz.

Hazreti Muhammed

"İslam bir bütündür... Said-i Nursi hazretleri gayet güzel söyler: Belki eskiden lüzum vardı, çünkü insanlar birbiriyle temas halinde değildiler. Birçok şeyi bilmiyorlardı. Binaenaleyh tarikatlar kuruldu, insanları terbiye mahiyetinde birer müesseseydi tarikatlar. Faydalı oldular..."¹⁰

O (s.a.s) insanlığı kucaklayan bir din getirdi

"Felsefeye neden ihtiyaç duymamış Osmanlı? Belli başlı bütün meseleleri Kur'an halletmiş çünkü. Hristiyanlığın ne böyle bir iddiası var ne de programı. Hristiyanlık insanın insanla münasebetlerine karışmaz. Zaten Hz. İsa, 33 yaşında dünyadan

⁹ Bulutları Delen Kartal (Cemil Meriç İle Konuşmalar), hazırlayanlar: Mustafa Armağan, Sezai Coşkun, Ufuk Kitap, İstanbul, 2004, sayfa: 38, Yeni Devir, 2-10 Nisan 1982

¹⁰ Bulutları Delen Kartal (Cemil Meriç İle Konuşmalar), hazırlayanlar: Mustafa Armağan, Sezai Coşkun, Ufuk Kitap, İstanbul, 2004, sayfa: 69, Yeni Devir, 9 Ocak, 1981

ayrıldı. Ondan asırlar sonra gelen Hz. Muhammed, bütün insanlığı kucaklayan bir din getirdi. Batının düşünerek halletmek zorunda olduğu birçok meseleyi, İslam önceden halletmişti. Fazla düşünceye ihtiyaç bırakmadığı gibi, şüpheyi de yer vermiyordu. Bizim irfanımız, Batı kültüründen farklıdır. Bizim irfanımızın başlıca konusu fazilettir, iyi bir Müslüman, iyi bir insan olmaktır. Batı kültürü ise madde üzerindeki fetihleri hedef alır. Daha dünyevidir, daha katıdır.”

Meriç gözlerini kaybetmiş, dünyayı yeterince görememiştir belki de gözlerinin görmemesinin verdiği iç kapanıklığıyla bakışlarını maneviyata, iç dünyaya çevirmiş ve orada insanlığın iftihar tablosu Hazreti Muhammed’i görmüştür. Bu halini de son nefesine kadar devam ettirmiştir. Efendimize duyduğu muhabbeti kızı Ümit Meriç’ten dinleyelim:

Muhammed sevgilim!

“Ölümünden üç-dört ay kadar önceydi. Konuşuyorduk. Öteden beri, gözlerinin kör olmasını hazmedememişti babam. Hayatının son günlerine kadar, gözleri yüzünden isyan halindeydi. Ona, İslam’a göre, insanın ölümle ruhu bedeninden ayrıldığında gözlerinin açıldığını, merak ettiği yüzümü o zaman göreceğini söylediğimde nasıl sevindiğini anlatamam. Zaten hayatının son günlerinde isyan hali teslimiyete dönüşmüştü. Son anında, dışardan hiçbir telkin olmadan şahadet getirdi babam. Son sözleri ‘Muhammed sevgilim!’ oldu.”¹¹

¹¹ Suffe Kültür Sanat Yıllığı (1987-1988) İstanbul, 1988, Sayfa: 473

Hoca Ahmed Yesevi

Gün ışığını kendisine haram eden veli

Yeryüzünde Hazreti Âdem'den günümüze her davanın yayıcısı ve yaşayıcısı birçok kişi olagelmıştır. Bu davaların yayıcıları, insanları ve araştırmacıları hep ilgilendirmesine rağmen uygulayıcıları ve esas yaşayanları biraz perde ardında kalmıştır. Hâlbuki teoriği pratiğe geçiren bu insanlar, insanlığın rotasını belirleyen kişiler olmuşlardır. İşte Hoca Ahmed Yesevi de bunlardan biridir. Orta Asya steplerinde bir yandan müritlerini yetiştirmeye çalışmış, ilk tarikatı kurmuş, bir yandan da önderinin, peygamberinin, Hz. Muhammed'in izinden nasıl gidilir onu göstermiştir.

Ahmed Yesevi, Abdullah İbn-i Ömer'in, Peygamber Efendimiz'in her hareketini hiç sorgulamaksızın tekrar ettiğini biliyor muydu acaba? İhtimal ki biliyordu; zira Efendimizin 63 yaşında vefat ettiğini bilen Ahmed Yesevi, kendine göre bir mantık geliştirmiş ve: "İnsanoğlu için daha fazlası gerekseydi Efendiler Efendisi herhalde daha fazla yaşardı." deyip bu düşünceden hareketle 63 yaşından sonraki ömrünü yerin altına yapılmış bir mahzende geçirmiş, Efendimizin 63 yaşından sonra göremediği güneş ışığını, kendisi de ölünceye kadar bir daha görmemiştir.

Ahmed Yesevi'nin her şeyiyle yolunda olmaya çalıştığı Efendiler Efendisine yazdığı şiir.

Muhammed

On sekiz bin âleme server olan Muhammed
 Otuz üç bin ashaba rehber olan Muhammed
 Yoksulluk ve açlığa kanaatli Muhammed
 Asi, canî ümmete şefaati Muhammed
 Gece yatıp uyumaz, tîlâvetli Muhammed
 Garip ile yetime mürüvvetli Muhammed.
 Yoldan azan şaşkına hidayetli Muhammed
 İhtiyaç olsa kime, kifayetli Muhammed.
 Daim tesbîh diyici, riyazetli Muhammed
 Mel'un, lâîn şeytana siyasetli Muhammed;
 Şeriatın yoluna inâyetli Muhammed.
 Tarikate rehnümâ, irâdetli Muhammed;
 Hakikate muktedâ, icabetli Muhammed.
 Duaları müstecap, icabetli Muhammed;
 Kötülüğe iyilik, kerametli Muhammed.
 Tevfik veren zalime, celaletli Muhammed;
 Eğilip secde kılan, itaatli Muhammed.
 Beş vakit namaz olanda imam olan Muhammed;
 Miraç aşıp varanda şahit olan Muhammed.
 Arş ve Kürsü pazarı, inayetli Muhammed;
 Sekiz cennet sahibi velayetli Muhammed;
 Miskin Ahmed kuluna kitabetli Muhammed;
 Yetim, fakir, garibe sehavetli Muhammed.¹²

¹² A. Yesevî, Divan-ı Hikmet'ten Seçmeler (Hazırlan: Prof. Dr. Kemal Eraslan), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, Sayfa: 293; Diyanet İlmi Dergi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Özel Sayısı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2000

Mehmet Akif Ersoy

“**S**anat, sanat için mi halk için mi” tartışmaları özellikle Tanzimat’tan bu yana süregelmiştir. Bu soruya zannımca en güzel cevabı “Allah içindir.” diyerek Necip Fazıl vermiştir. Söz olarak Necip Fazıl vermiştir de yaşayış ve şiirlerine uygu-
layış olarak en iyi cevap Mehmet Akif Ersoy’dan gelir. Öyle ki birçok edebiyat eleştirmeni tarafından şiirini davasına feda ettiği için eleştirilir Mehmet Akif. Zira o, şiir yazmak için şiir yazsaydı belki şimdikinden çok daha fazla bir şekilde edebiyat kitapla-
rına girecek, edebiyatçılar tarafından daha fazla incelenecekti. Ama Mehmet Akif, hayatında olduğu gibi doğru bildiği yoldan, Hazreti Muhammed’in yolundan gitti ve şiirlerinde hep O’nu heceledi. Öyle ki hemen hemen bütün şiirlerinin başına Hazreti Muhammed’e indirilen kitaptan Kur’an-ı Kerim’den ayetler koydu.

Gül Devri’ni görseydim

Mehmet Akif, birçok şiirine Kur’an’dan ayet mealleri alma-
nın yanında Efendimiz için içli şiirler de yazdı. Hele Hazreti Muhammed’in dünyamızı şerefliendirdiği geceyi anlatan şiiri tam bir şaheserdir.

Bir gece

On dört asır evvel, yine böyle bir geceydi,
 Kumdan ayın ön dördü bir Öksüz çıkıverdi!
 Lâkin o ne hüsrandı ki; hissetmedi gözler,
 Kaç bin senedir, hâlbuki bekleşmedelerdi!
 Nerden görecekler? Göremezlerdi tabi;
 Bir kerre zuhur ettiği çöl en sapa yerdı.
 Bir kerre de, mamure-i dünya, o zamanlar,
 Buhranlar içindeydi, bugünden de beterdı.
 Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
 Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdı!
 Fevzâ bütün afakını sarmıştı zeminin,
 Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdi.

Derken, büyümüş, kırkına gelmişti ki Öksüz,
 Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!
 Bir nefhada insanlığı kurtardı o Masum,
 Bir hamlede kayserleri, kisraları serdi!
 Aczin ki ezilmekten bütün hakkı, dirildi;
 Zulmün ki, zeval aklına gelmezdi, geberdi!
 Âlemlere rahmetti, evet, şer-i mübini,
 Şehbâlini adl isteyen yurduna gerdi.
 Dünya neye sahipse, onun vergisidir hep;
 Medyun ona cemiyeti, medyun ona ferdi.
 Medyundur o Masuma bütün bir beşeriyet...
 Ya Rab, bizi mahşerde bu ikrar ile haşret...

Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) doğumunu tam bir sehl-i mümteni ustalığı ile anlatan ve: "Gül devrini görseydim O'nun bülbülü olurum/Ya Rab beni evvel getireydin ne olurdu!" diyen Mehmet Akif, bir Mevrit gecesinde O'nsuzluğun dayanılmaz yal-

nızlığını yaşar. Dünyanın Hazreti Muhammed'in yörüngesinden çıkmış halini yine Hazreti Muhamed'e (s.a.s.) şikâyet eder:

Pek hazin bir mevlid gecesi

Yıllar geçiyor ki, ya Muhammed,
 Aylar bize hep Muharrem oldu!
 Akşam ne güneşli bir geceydi...
 Eyvah, o da leyl-i matem oldu!
 Âlem bugün üç yüz elli milyon
 Mazluma yaman bir âlem oldu:
 Çığnendi Harim-i Pak-i Şer'in;
 Namusa yabancı mahrem oldu!
 Beyninde öten çanın sesinden
 Binlerce minare ebkem oldu.
 Allah için, ey Nebiyy-i masum,
 İslam'ı bırakma böyle bîkes,
 İslam'ı bırakma böyle mazlum.¹³

¹³ Mehmet Akif Külliyyatı Cilt: 2, (Hazırlayan) İsmail Hakkı Şengüler, Hikmet

Nihat Sami Banarlı

Hazreti Muhammed'den (s.a.s.) Türklerle ilgili bir çok hadis rivayet edilmiştir. Bu hadisler sahih olsun-olmasın ortada bir gerçek vardır. O da Türklerin Hazreti Muhammed'i (s.a.s.) çok sevdiği ve O'nun (s.a.s.) yolunun ayrılmaz takipçileri olduğudur. Hazreti Muhammed'in, İstanbul'u fethedecek asker ve kumandanlar için "Ne güzeldir!" iltifatı Türklerin gönlünü fethetmiş ve asırlardır da aynı canlılığını korumuştur. Nihat Sami Banarlı Türklerin Hazreti Muhammed'e olan muhabbetini şöyle anlatmaktadır.

Türklerde peygamber sevgisi

"Allah'ın: 'Sen olmasan, sen olmasan felekleri yaratmazdım!' diyecek kadar Habib'ine bağlılığı, peygamber sevgisini gerçek Müslümanların gönlünde derin bir aşk derecesine yükseltir. Hatta bu aşk, iptidaî Arap topluluğunda öyle bir iman hâlini aldı ki Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) vefatı karşısında şaşırdılar. 'Nasıl olur! O, ölemez.' diyenler görüldü, 'Cenab-ı Hakk'ın bu kadar sevdiği Resul, nasıl ölebilir?'

Hâdise öyle bir hayal kırıklığı yaratmıştı ki bundan bir iman reaksiyonu çıkabilecekti. Bereket versin Hazreti Ebubekir, o büyük hitabet kudretiyle konuştu: 'Ey Müslümanlar, dedi, siz eğer Muhammed'e tapıyorsanız, bilin ki Muhammed ölmüştür.

Yok, değil de size O'nun tanıttığı Allah'a tapıyorsanız, bilin ki Allah ebedîdir. O ölmez.'

Bu ölümsüz Allah'ın Habibi için bilhassa Müslüman Türk topluluğu arasında duyulan sevgi büyüktü. Hazreti Muhammed için Türk edebiyatında, asırlarca çok güzel 'naatlar' yazılması bundandır...

Naat okumak ve naat dinlemek, Müslüman Türklerde derin bir zevk, bir ananeydi. Bilhassa cuma günleri, selâtin camilerinde ve bütün Türk tekkelerinde güzel sesleriyle, naatler okuyan, özel naatbanlar vardı.

Türk edebiyatında Peygamber sevgisiyle söylenen naatlerin ilk gazel örnekleri Yunus Emre'nin bir kısım ilâhileridir. Bunlardan biri:

Arayı arayı bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasib eylese görsem yüzünü
Ya Muhammed canım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâbe yollarında kumlara batsam
Hûb cemalin bir kez düşte seyretsem
Ya Muhammed canım arzular seni

Yunus medheyledi seni dillerde
Sevilürsün bütün sen gönüllerde
Ağlayı ağlayı gurbet illerde
Ya Muhammed canım arzular seni

Yunus bu şiiriyle Peygamber sevgisinin Müslüman gönüllerdeki derin yankılarını seslendirir. Yine Yunus Emre'nin: "Canım kurban olsun senin yoluna/Adı güzel kendi güzel Muhammed/Şefaata eyle bu kemter kuluna/Adı güzel kendi güzel Muhammed" eski tekkelerde en güzel seslerle ağır ve heybetli bir

terennüm hâlinde söylenen; bu ve benzeri şüirlerinde ise Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) hem kendine hem adına karşı duyulan sevgi aşıkârdır. Türk milleti, Muhammed ismine saygısından bu ismi önce Mehmet ve daha sonra da iman ve kahramanlığın sembolü olarak "Mehmetçik" şekline getirmiştir. Böylelikle Peygamberlerinin adını yeryüzünde bir millî sembol hâline koyan tek millet, Anadolu ve Balkanlar Türkiyesi'nin imanlı halkı olmuştur.

İnce, narin bir sevgili endamındaki 'Elif' harfıyla başlayıp öyle çizgilerle devam ettiği için, eski hat sanatkârları 'Allah' yazısını bir ibadet vecdinin ifadesi hâlinde yazarlardı. Aynı hattatların 'Muhammed' kelimesini yazarken duydukları heyecan ve sevgi de yazdıkları levhalardan bellidir.

Cami kubbelerinde Türk süslemeleri arasında ışıldayan 'Muhammed' yazısı, bu kubbelerde beş köşeli birer yıldız biçiminde güzel ve manalıdır. O kadar ki levhalara, kubbelere Muhammed yazan her hattat, sanki yazı sanatına naatlar terennüm ettirmiş birer Muhammed âşıkıdır...

Fuzulî, Su Kasidesi'nde aynı sevgiyi Bağdat çevresinde yanan kelimelerle bestelemiştir: "Yâ Habîbullab yâ hayr-ül-beşer müştâkinem/Eyle kim leb-teşneler yânuv diler hemvâre su." 'Ey Allah'ın sevgilisi! Ey insanların en iyisi! Seni özliyorum! Susuzluktan dudağı kurumuşlar nasıl yanar ve nasıl durmaksızın su ararlarsa, seni öyle özliyorum!' derken ne ölçüde samimî ise, Su Kasidesi'nin, âdetâ bir sevgiliye hitap ediyormuş gibi aşk ve arzu dolu bütün mısralarında da o kadar âşıktı.

Şeyh Galib'in can ü gönülden 'Efendim!' diyen rediflerle seslendirdiği ve müseddes şeklinde yazdığı Naat-ı Şerif-i Nebvî'si ise:

Hutben okunur minber-i iklim-i bekada
Hükümün tutulur mahkeme-i rûz-i cezada

Gülbang-i kudümün çekilür Arş-ı Huda'da

Esmâ-i şerifin anılır arz u semada

mısralarıyla ve bilhassa: “Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammed'sin efendim/Hak'dan bize sultan-ı müeyyedsin efendim.” Nakaratıyla hem şiirin hem musikinin hem de sevginin derin avazı olmuştur. Bütün bu şiirler, onların bütünleri ve benzerleri Şark-İslam dünyasında on dört asrı kucaklayan bir zamandan beri, arzın nice Müslüman gönlünde sevgiyle saltanat kurmuş bir peygamberin destanını söylüyorlar.

Bu sevginin bugün de aynı inanmış gönüllerde, aynı kudretle yaşadığını gösteren deliller çoktur.”¹⁴

¹⁴ Yeşilay Dergisi; Kasım 1968, Sayfa: 420

Hasan Âli Yücel

Yol Toprağıym Peygamber-i Zîşâna

Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı yıllarda icraatları ile isminden çokça söz ettiren Hasan Âli Yücel de birçok aydın gibi Mevlana'yı okurken Peygamber Efendimize ulaşmış kişilerdendir. O, Efendimize giden yolda öncelikle Mevlana'nın düşüncelerini tekrarlar: "Mevlana daima Yaradan'a ve (O'nun) elçisine nispetle derecesini ve mevkiini bilerek konuşmuştur." "Mevlana Peygamberimize doğrudan doğruya bağlı bir Muhammedî'dir... Onda tam bir hayat olan 'Muhammedî ahlak' bütün duyan ve düşünen insanlığı ona hayran etmiştir."

Mevlana'dan aldığı derslerle Hz. Muhammed'i kavrayan Hasan Âli Yücel, daha sonra O'na olan hayranlığını kendi düşünceleri ve cümleleriyle ifade eder: "Muhammed, Allah'a nispetle herkes gibi bir kuldur... Ondaki fevkalâdelik, kendini her anında Allah'ın gerçek bir kulu bilmesi; fakat Tanrı'sının ruhuna vahiy ve ilham ettiği hakikatleri, hiçbir kaygı ve tehlikeden çekinmeden, söylemeye memur olduğu insanlara bildirmekteki kuvvetli azmi, cesareti ve gayretidir."

"Hz. Muhammed, insan ruhlarını anlayıp idare etmede kuvvetli bir sezgi sahibidir." Hasan Âli Yücel hakiki Müslümanlığın şartını şöyle ifade eder: "Hazreti Muhammed'i son peygamber

bilmeden Müslüman olunmaz.” Hasan Âli Yücel’e göre Hz. Muhammed “iki cihan serveri”dir. Yine onun düşüncesine göre, İslamiyet’te ‘ideal tip’ Hz. Muhammed’dir. Kendisi İslamiyet’i şu şekilde yorumlar: “Sev kardeşim, kimseye besleme gönülde kin/İslamlık insanlıktır; böyle yücedir bu din”

Mevlana’dan aldıklarıyla Hz. Muhammed’e ulaşan Hasan Âli Yücel, Mevlana’nın Hz. Muhammed hakkındaki Farsça beyitlerini nasıl güzel Türkçeleştirmiştir: “Can tende var oldukça kulum Kur’an’a/Yol toprağıyım Peygamber-i zişâna/Hakkımda bunun zıddına söz etse biri,/Vay bu söze, vay böyle diyen insana.”¹⁵

¹⁵ Ahmet Güner Sayar, Hasan Ali Yücel’in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2002, Sayfa:122-123

Yaman Dede

“O mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler” sözünü işitmeyenimiz yok gibidir. Bu söz; insanların, içinde bulundukları durumun ve nimetlerin kıymetini bilmedikleri zamanlarda kullanılan bir vecizedir. Evet, bizler elimizdeki nice kıymetin kadrini sırf ona yakınlığımızdan dolayı çoğu kere görmeyiz, göremeyiz. Ne zaman ki biri bize bunu hatırlatır veya sahip olduğumuz değeri kaybederiz o zaman sahip olduğumuz şeyin değerini daha bir derinden anlar ve kavrarız. İşte Yaman Dede de bize değerlerimizi belki de en kıymetli değerimizi hatırlatanlardan birisidir.

Yaman Dede, aslen Kayseri Rumlarından iplik tüccarı “Yuvan” oğlu “Afurani”den doğma” “Dyamandi”dir. Fakat Mevlana’yı araştırırken onun rehberine rastlar ve ona hayran olur. O zat ise Efendiler Efendisi Hazreti Muhammed’dir.

Yaman Dede, Hazreti Muhammed’i bulduktan sonra başka her şeyi unuttur. Bazen Efendimiz için kendinden geçmiş bir şekilde şiirler, naatlar yazar görürsünüz bazen de onu solgun bir halde bir köşeye oturmuş görürsünüz. Hasta olduğunu zannedersiniz. Kendisine nasıl olduğunu sorduğunuzda ağlamaklı ve içli bir sesle bu halinin Efendimizin hicranından olduğu cevabını alırsınız. Onun bu hallerinden birini “Dahilek Ya Rasulallah” naatının bestekârı Dr. Ali Kemal Belviranlı’dan dinleyelim.

Resulullah aklıma geldiği zaman

“1959 veya 1960 yılı. Bir gün dersler bitti, okuldan çıktık... Taksim’e doğru gidiyorum. Alman Sefareti (elçiliği) civarında, bir mescit var. İşte oradan yukarı doğru gidiyorum. Tek başınayım, yanımda kimse yok. Bir baktım Yaman Dede! O mescidin duvarına yaslanmış, sanki son nefesini verir gibi bir hali var. Halsiz, mecalsiz, başı hafif sağ öne doğru düşmüş, boynu bükülmüş, öyle duruyor. Hemen koşarak yanına gittim ve: “Hocam, hayırdır, geçmiş olsun neyiniz var, hasta mısınız?” dedim.

Baktım hoca ağlıyor: “Hocam niçin ağlıyorsunuz, başınıza bir şey mi geldi?” dedim.

– Hayır yavrum hayır, Resulullah aklıma geldiği zaman, kendimi kaybediyorum, ayakta duracak mecalim kalmıyor, ya bir yere dayanmam gerekiyor, ya da oturmam icab ediyor, dedi. ¹⁶

İşte, Efendiler Efendisi’ni sonradan bulup O’nun (s.a.s.) kıymetini en çok bilenlerden olan Yaman Dede’nin Efendimiz için yazdığı bir şiir:

Ya Rasulallah

Gönül hun oldu şevkinden boyandım ya Rasulallah
Nasıl bilmem bu nirana dayandım ya Rasulallah
Ezel bezminde bir dinmez figandım ya Rasulallah
Cemalinle ferahnak et ki yandım ya Rasulallah

Yanan kalbe devasın sen bulunmaz bir şifasın sen
Bulunmaz bir sehasın sen, dilersen rünumasın sen
Habib-i Kibriyasın sen, Muhammed Mustafa’sın sen,
Cemalinle ferahnak et ki yandım ya Rasulallah

¹⁶ Yaman Dede, Mustafa Özdamar, Marifet Yayınları, İstanbul, Sayfa: 191-192

Gül açmaz, çağlayan akmaz, İlâhi nurun olmazsa
 Söner âlem, nefes kalmaz, felek manzûrun olmazsa
 Firak ağlar, visal ağlar, ezel mesturun olmazsa
 Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım ya Resulallah

Erir canlar o gül-bûy-ı revân-bahşın hevâsından
 Güneş titrer, yanar didârının, bak, ihtirasından
 Perişan bir niyaz inler hayâtın müntehâsından
 Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım ya Resulallah

Susuz kalsam, yanan çöllerde can versem elem duymam
 Yanardağlar yanar bağrında, ummanlardan nem duymam
 Alevler yağsa göklerden ve ben messeyleşem duymam
 Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım ya Resulallah

Ne devletdir yumup aşkınla göz, râhında can vermek
 Nasıb olmaz mı Sultânım haremğâhında can vermek
 Sönerken gözlerim asan olur âhında can vermek
 Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım ya Resulallah

Boyn büktüm, perişanım, bu derdin sende tedbiri
 Lebim kavruldu âteşden döner pâyinde tezkiri
 Ne dem gönlüm murâd eylerse taltif eyle Kıtımir'i
 Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım ya Resulallah

Yahya Kemal

Muhammedî şiirli bir şair

Yahya Kemal, çocukluğunun Üsküp yıllarını anlatırken en çok annesinin okuduğu yasinlerden ve kendisinin bundan duyduğu manevi hazdan bahseder. Ne var ki Tanzimat’tan Cumhuriyet’e geçiş yapan hemen hemen her aydında olduğu gibi Yahya Kemal’de de dine karşı hayranlık; fakat ibadetlere karşı bir ağırdan alma vardır. Yahya Kemal gibi birçok aydınımız belki de başka bir zaman ve zeminde dünyaya gelmiş olsalardı karşımıza Fuzuli veya Yunus Emre renginde çıkacaklardı. Yine de Yahya Kemal’in, ramazanlarda, mesut Üsküdar halkıyla aynı havayı teneffüs etmekten duyduğu hazzı hepimiz biliriz. Onun “Atık Valde’den İnen Sokakta” adlı şiiri bir Müslüman semtinin en manevi resmini çekmektedir. O, özellikle dünya işlerine dalıp gitmiş halkın, ramazanda üstündeki külleri savurup kendine gelişine hayran kalır.

“Ramazan nefsimizle dünyevî hırslarımızla mücadele ettiğimiz bir aydır. Camilerimizde potinlerini çıkaramayanlar, pantolonları yüzünden diz çökemeyenler bir gün hatta o da değil, iftira kadar ancak birkaç saat açlığa katlanamayanlar, neden seviyorlar? Cedlerimizin mübarek an’anelerini güden bu muttaki, musallî, mûtekid zümre hiç olmazsa bu ay müddetince orucu, namazı, sadakayı, nefsimizi tezkiyeyi tavsiye ediyor.”

Evet, belki “Camilerimizde potinlerini çıkaramayanlar, pantolonları yüzünden diz çökemeyenler” zümresine kendisinin de

dâhil olduğunu gayet iyi biliyor Yahya Kemal. Bununla da iftihar ediyor. Sadece ramazanlarda manevi havanın esmesinden de bizardır şairimiz. “Eski İslam medeniyeti söndükten sonra İslam imanı da gevşedi, ibadet bile ancak bir teamül hâline girdi.” der Yahya Kemal ve ibadetin bir şevk halinde yapıldığı günlere özlem duyar, “Biz cedlerimiz kadar Müslüman, onların diyanetine sahip, onlar kadar imanı hararetle olursak bu mübarek ay yeni bir şaşaa ile dirilir. Bir müze, bir şehrâyin olmaktan çıkar, her sene tekerrür eden bir tasfiye merhalesi olur.” sözleriyle İslam’a hasretini dile getirir.

Yahya Kemal, atalarının ve kendisinin dini olan İslamiyet’i sevdiği kadar onu bize getiren ve öğreten Hz. Muhammed’e de hayrandır. Öyle ki şiirlerinde dini motifleri fazla kullanmamasına rağmen Müslümanlığın adeta simgesi olarak gördüğü ezandan bahsederken bile devamlı Hz. Muhammed’i zikreder. Yahya Kemal’in hemen hemen her şiirinin güzel olduğunu hepimiz biliriz. Fakat “Ezan-ı Muhammedi” şiiri hem üslubu hem de içeriği bakımından diğerlerinden bir adım öne çıkar. Zira o şiirde Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) zikredilmektedir:

Ezan-ı Muhammedi

Emr-i bülendsin ey ezan-ı Muhammedi!
 Kâfi değil sadâna cihan-ı Muhammedi!
 Sultan Selim-i evveli ram etmeyip ecel,
 Feth etmeliydi âlemi Şân-ı Muhammedi!
 Gök nura gark olur, nice yüz bin minareden,
 Şehbâl açınca ruh-i revan-i Muhammedi
 Ervah, cümleten görür Allahü Ekber’i
 Akseyleyince arşa lisan-ı Muhammedi!
 Üsküp’te kabır-i mâdere olsun bu nev gazel
 Bir tuhfe-i bedî-ü beyan-ı Muhammedi!¹⁷

¹⁷ Hilmi Yücebaş, Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal, Aka Kitabevi, İstanbul, 1962, Sayfa: 302

Nabi

Peygamber Efendimiz için en fazla yazı ve şiirin kaleme alınmış olduğu dönem şüphesiz divan edebiyatı dönemidir. Zira o dönemdeki edipler, Peygamber Efendimizin hasretini sadece yazmıyor; aynı zamanda onun gibi yaşamaya gayret ediyorlardı. Durum böyle olunca da “Kalpten gelen kalbe kadar gider.” düsturunca divan edebiyatındaki Hazreti Muhammed (s.a.s.) şiirleri bizleri daha çok etkilemektedir. İşte Peygamber Efendimizi çok seven ve O’nun (s.a.s.) hasretiyle yanıp tutuşan Nabi’nin durumu da buna en iyi örnektir.

Âşıklarımdan birisi kabrimi ziyarete geliyor

Rivayet edilir ki, divan edebiyatımızın meşhur şairlerinden Nabi, devrinin paşalarından birinin iltifatına mazhar olur ve beraber hacca giderler. O devrin yolculuğu deve ile ve paşa ile Nabi de yolculuklarını bu vasıta ile yaparlar, nihayet bir seher vakti Medine topraklarına girerler. Nabi, Peygamber aşkıyla yanıp tutuşan bir şairdir, yolculuk sırasında Peygamberimize ve O’nun beldesi Medine’ye emsalsiz bir methiye yazmış, fakat henüz bunu ilan edip duyurmamıştır. Ancak bir akşam vakti, konakladıkları yerde paşanın ayağını Kâbe’ye doğru uzatarak dinlendiğini görünce şiirini seslendirmeye başlar:

Sakin terk-i edepten kûy-i mahbûb-i Hudâ’dır bu
Nazargâh-i ilahidir makâm-i Mustafâ’dır bu...

Felekte mâh-ı nev Bâbu's-selam'ın sine çâkidir
Kandili cevzâ matla-ı nur-i ziyadır bu

Habib-i Kibriyâ'nın habgâhıdır fazilette
Tefevvuk- kerde-i arşı-ı Cenab-ı Kibriya'dır bu

Bu hakin pertevinden oldu deycûr-i adem zâil
Amâdan açtı mevcudat çeşmin tutiyadır bu

Mürâat-i edeb şartıyla gir Nabi bu dergâha,
Metâf-i kudsiyândır, cilvegâh-i enbiyâdır bu.

Nabi şiiri mırıldanırken paşa da mesajı alır ve toplanır. Paşa ile Nabi kalkar abdest alır ve Mescid-i Nebevî'ye doğru yola koyulurlar. Tam bu sırada Mescid-i Nebevî'nin minaresinden bir ses yükselir, sese kulak verince Nabi'nin yolculuk sırasında yazdığı bu şiirin okunduğunu fark ederler. Paşa, hayretle Nabi'ye sorar:

– Nabi bu hal nedir?

Nabi:

– Vallahi bilmiyorum efendim, der. Her ikisi de hayret içerisinde sükût eder ve minarenin kapısına doğru yürür, müezzinin minareden inmesini beklerler. Müezzin inince selamlaşır ve:

– Biraz önce minarede okuduğunuz ne idi? diye sorarlar, fakat müezzin söylemek istemez; çok ısrar ederler. Hatta Nabi müezzine der ki:

– Bu benim şiirim; onu ben söyledim ve benden başka da bu şiiri bilen kimse yoktu, onun için lütfen söyler misiniz bunu nereden öğrendiniz?

Bu söz üzerine müezzin:

– Sizin isminiz Nabi mi? diye sorar, Nabi: 'Evet.' cevabını verince müezzin Nabi'nin ellerine kapanır ve gece gördüğü rüyayı anlatır:

– Akşamleyin abdestli olarak yatmıştım, Rüyamda Peygam-

ber Efendimizi gördüm. Bana: ‘Ya müezzin! Kalk, yatma. Âşıklarımın birisi kabrimi ziyarete geliyor. Şu cümlelerle minareden onu karşıla!’ dedi. Ben de hemen kalktım, abdest aldım, minareye koştum ve Peygamberimizin öğrettiği şeyleri okudum. Bu âşık acaba kimdir diye? Hem gıpta ediyor hem de minareden inerken kendi kendime acaba Peygamber âşığını görebilecek miyim, diye düşünüyordum, çünkü Peygamberimiz adınızı da bildirmişti. Bundan dolayı sizin Nabi olduğunuzu tahmin ettim.”¹⁸

¹⁸ Ali Bayram, Rüyalarımızın Gülü

Ruşen Eşref Ünaydın

İnsanlar gerek günlük hayatın koşuşturmasından gerekse tembellikten olsun manevi işleri durmadan ötelerler. İleriki bir tarihte bu manevi görevlerini yerine getireceklerini düşünürler. Ama müminlerin manevi duygularını ve görevlerini en az erteledikleri hatta ertelemedikleri ortak zaman dilimi ramazan olsa gerek... Ramazanlar zamanın ve hatta şehirlerin ruhanileştiği zaman dilimleridir. Ruşen Eşref de ramazanlarda camileri, Allah'ı (c.c.), Kâbe'yi, özellikle de Hazreti Muhammed'i (s.a.s.) hatırlayan ve onlarla manevi iklimlere girenlerdendir.

İnsanların en mümtazı olan Muhammed

“Eyüp Sultan’da... müminlerin üstünde top kandiller damla damla titreyordu. Berrak bir ses, biz Türkler için esrar dolu Kur’an lisanına muhabbetten ve imandan kopan uhrevî bir ahenk veriyordu. Vücutlarını maneviyatın vecdine salıvermiş müminler -cami eşliğinden çıkar çıkmaz tacir, memur, oyuncakçı, kebapçı, zabıt, irad-har diye hepsi birer sınıfa bölünecek insanlar- orada yalnız aynı şeye inanır birer kuldu. Hepsi bir arada secdeye kapanıyor. Bu nurlar altında, mukaddes bir sükût içinde bir an ruhuyla yalnız kalıyordu.

Şu saatte aynı surelerin her memlekette türlü makamlara bürünerek binlerce camide tekrar edildiğini düşündüm. Binlerce

camide, milyonlarca Müslüman'ın ruhunda bu serin ve tatlı ahi-ret rüzgârı esiyor, başlarında böyle kandiller titreşiyor, kubbelere dizlerinin ve alınlarının halılarda, hasırlarda çıkardığı bu sesler aksediyor... Kâbe, bütün bu hareketlerin kiblesi ve kalbi olan Kâbe! Yüz milyonlarca insana bin üç yüz ramazandır verdiği şu vecdi, şu vecdden doğma türlü türlü mimarî şaheserlerinin içinde yaşatan Kâbe! Sana insanların en mümtazı olan Muhammed, hiçbir nasutî dehânın hiçbir abideye vermediği mânâyı hayrel-bahş bir sadelik içinde nasıl nefhetmiş!.. Sendeki güzelliği ve ondaki büyüklüğü dün gece ne yakından sezdim! Kendini insanlardan ayırmayan, bize anlattığı Allah'a bizim gibi tapan, bizim gibi secde eden Muhammed'in kalbi meğer ne şaşaalı bir aşk ihtiva edermiş!

Arza güneş doğar gibi onun kalbine Allah doğmuş! Ve kal-bine doğanı bize ne kuvvetle duyurmuş!...

Peygamber Muhammed'le Fatih Mehmed'in asırlarını düşündüren mukaddes avluya haşmetli bir gece sükûtu inmiş-ti. Dalgalı mermerlerde Müslümanların ayak sesleri -bitkin birer hırıltı halinde- birkaç dakika sürüklendi. Nihayet avluda şerefelerden ve mahyanın titrek heyetinden inen ışıkların biriktirdiği bir yarı şeffaflık kaldı. Orta yerdeki şeddin yeşil parmaklığı içinden taşan koca çınar, dallarının bir kısmını cami kemerlerine, bir kısmını da türbe revakına yaslamış, kıpırdamıyordu. Yalnız tepesinde -geceden daha siyah bir loşluk sorgucu halinde beliren-en yüksek ince dallardan uzak ve hafif bir fısıltı çiseliyordu. Ve bu, sikkelerin altındaki mermer köşe musluklarından akan sulara karışıkça avluda asil ve mütevazı, şen ve melül bir ahenk idame ediyordu. Bülbüller son demleriyle bu su, mermer, yaprak ve sükûn âlemine ayrı bir lezzet veriyordu.

Muhammed seni bize anlattı

“Allah’ım, mademki duyuyorum; sen varsın... Seni benden nihayetsiz derecelerde daha kuvvetle düşünen, duyan ve hayatın en büyük mesuliyetini, ikna mesuliyetini üstüne alan Muhammed, seni bize anlattı. On dört asırdır yüz milyonlarca hemcinsim onun delâleti ardınca yürüdü. Bunların içinde binlerce dâhi, on binlerce mütefekkir, müdekkik ve münekkit yetişti. Hiçbiri onun ihatası dışına çıkamadılar ve fikrine teslim oldular.”¹⁹

¹⁹ Necat Birinci, Ruşen Eşref Ünaydın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, Sayfa:158-159

I I. Bölüm

Padişahlar

Padişahlar

Peygamber Efendimiz, getirdiği dini anlatmak için ky ky gezmis; çoğu kez de hakarete maruz kalmıştır. Taifte kendisini, çocuklara ve delilere taşlatmışlar; O (s.a.s.), bunlara aldırmamış, günün sonunda bir kişinin Müslüman olmasına sevinmiştir.

Türkler İşlamiyet'i en çabuk kabul etmiş ve ona en çok omuz vermiş milletlerin başında gelir. Bunu daha İşlamiyet'le ilk tanışma döneminde gösterirler. İşlamiyet ve Müslümanlığa karşı hemen bütün milletlerin tavrı aynı olmuştur. Bunun tek istisnası Türklerdir diyebiliriz. Türkler, İşlamiyet'le karşılaşır karşılaşmaz çadır çadır gruplar halinde bu dine girmişlerdir. Zira yaşayışları ve ahlakları zaten İşlamiyet'e çok uygundur.

İşlamiyet'i kabul eden Türkler daha sonraları onun en ndeki savunucusu ve koruyucusu olmuşlardır. Denilebilir ki İşlamiyet'e ve Hazreti Muhammed'e Türkler kadar saygı gösteren ikinci bir millet olmamıştır.

Türklerin din sevgisi o denli samimi ve kuvvetlidir ki din hayatın her alanında belirleyici unsur olmuştur. Bu belirleyiciliği hem sıradan insanlarda hem de Osmanlı sultanlarında görmek mümkündür. Osman Gazi istirahat için girdiği odada tam yatacağı zaman duvarda asılı duran Kur'an ı Kerim'i görür. O Kur'an ki, Allah'ın bizi muhatap kabul edip bizimle irtibat için gönderdiği yüce bir mektuptur. Bunun bilincinde olan yüce sultan

ayaklarını uzatıp Kur'an'a saygısızlık etmemek için sabaha kadar bağdaş kurup bekler.

Ev sahibi sabah olduğunda misafirinin odasına girince şaşırır. Zira yatak hiç bozulmamıştır. Osman Gazi: “Kur'an- ı Kerim'in bulunduğu bir mekânda ayaklarını uzatıp yatmak bir Müslüman'a yakışacak davranış değildir.” der.

Meşhur Medine müdafii Fahrettin Paşa da, sevgili Peygam' berimizin ruhu incinir endişesiyle Mescid-i Nebevî'nin tamirinde çalışan ustalara, bir yere çivi çakacakları zaman çekiçlerine keçe sarmalarını ve ses çıkarmadan kullanmalarını emretmiştir.

Gerek Kur'an-ı Kerim, gerek İslamiyet, gerekse Hazreti Muhammed için aynı saygıyı ve hassasiyeti hemen bütün Osmanlı padişahları göstermişlerdir ancak özellikle II. Abdülhamid'in Efendimize karşı ayrı bir sevgisi vardır.

II. Abdülhamid

İmparatorluğun çeşitli iç ve dış güçler tarafından “Hasta adam” yapıp aynı yaftayla karalandığı, devletin güç kaybetmeye başladığı bir dönemde tahtı devralan II. Abdülhamid, buna rağmen dünyanın hiçbir devletine Hazreti Muhammed ve İslamiyet’e dil uzatma fırsatı vermemiştir.

Tahttan indirildiği günlerde sık sık Efendimizin hayatını ve dualarını okuyan II. Abdülhamid, bu şekilde efendimizden istimdat bekler ve nitekim bu istimdadı da kısa zaman sonra görür.

Efendimizin kokusu varsa kendisi de oradadır

II. Abdülhamid, Şifa-i şerif okurken Efendimizin vasıflarına rastlar. Efendimizin vücudunda güzel bir koku olduğu bilgisini okuyunca odada güzel kokular hisseder. Olay Çanakkale Savaşı sırasında olur. Abdülhamid, Beylerbeyi Sarayı’ndan bu kokuyu duyduğu için savaşın kazanılacağına hükmeder. Çünkü Efendimizin kokusu varsa kendisi de kokusunun olduğu yerededir ve nitekim savaş zaferimizle neticelenir.

Efendimizi bu kadar seven ve Efendimizle neredeyse iç içe yaşayan II. Abdülhamid, Hazreti Muhammed’e (s.a.s.) karşı yapılan en ufak bir saygısızlığa tahammül edemez.

Heyecana kapıldı

“Yıl 1890, Fransız akademisi üyelerinden Marki de Bonnier, Muhammed adlı bir dram yazarak Comedie Française’e teslim etmiştir; Avrupa basınından alınan haberlere göre oyunun provaları başlamak üzeredir. Üstelik sahnede bir aktör Hz. Peygamber rolüne çıkacaktır. Oyunun Peygamber Efendimizin manevî şahsiyetini, dolayısıyla İslam dinini ve Müslümanları küçük düşüren hakaretimiz bölümler ihtiva ettiği haberleri Abdülhamid’i ‘Halife-i Müslimîn’ sorumluluğuyla derhal harekete geçirecek ve yalnız o tiyatrodaki değil, oyunun bütün Fransa’da sahnelenmesini engelleyecektir. Nasıl mı? Fransa Cumhurbaşkanı Sadi Carnot’ya, Paris Sefiri Salih Münir Paşa eliyle haber uçurarak. Tabii Carnot cenaplarına, İslamiyet’e yaptığı bu mühim hizmet karşılığında bir Nişan-ı İmtiyaz takdim edildiğini söylememe gerek yok.

Yazışmaların başlığı, Hz. Muhammed aleyhisselatü vesselam hazretlerinin nâm-ı kudsiyelerine karşı tertip olunan oyuna dairdir. Bu başlık bile aslında maksadın sanat olmadığına, gerçek bir ‘oyun’la karşı karşıya bulunulduğuna işaret etmektedir. Fransa’nın İstanbul Büyükelçisi Kont Montbella aracılığıyla Fransa hükümetine sert uyarılarda bulunan Sultan Abdülhamid, oyunun sahneye konulması halinde Osmanlı-Fransız ilişkilerinin biteceği ultiमतomunu göndermişti.

Diplomatik tehditler Fransa’da işe yararmıştı ama bakalım diğer ülkelerde nasıl sonuç verecekti?

Ancak yazar Bonnier de işin peşini bırakmaya niyetli değildir. Bu defa eserini Abdülhamid’in dış geçiremeyeceğini tahmin ettiği, devrin ABD’si olan İngiltere’de oynatmak için girişimde bulunur. Ne var ki, Irving adlı bir aktörle anlaşmış olmasına, bir nevi devlet tiyatrosu olan Lyceum Kraliyet Tiyatrosu’nda oynanması kararlaştırılmasına rağmen, Abdülhamid’in inatçı müdahalesinden kurtulamaz. Bu defa diplomatik kanallardan

bizzat İngiltere'nin ılımlı Dışişleri Bakanı Lord Salisbury devreye sokularak piyesin yalnız o tiyatroda değil, bütün İngiltere'de oynanması yasaklanır.

Sultan Abdülhamid-Marki de Bonnier kovalamacasının böylece noktalanmış olduğunu sanıyorsanız aldanıyorsunuz. Çünkü bu işin bir de üçüncü raundu var.

Bu defa 3 yıl sonrasındayız. Devir değişmiş, Lord Salisbury gitmiş, yerine bir başka Lord, İslamiyet'e daha mesafeli duran Roserbery Dışişleri Bakanlığı koltuğuna oturmuştur. Bu değişiklik üzerine Marki de Bonnier yeniden atağa kalkar ve bir başka Londra tiyatrosuyla anlaşıır. Ancak bu defa da eserini sahneye koydurmayı başaramayacaktır. Velhasıl Abdülhamid'in mahir diplomasisi, bu melanetin icrasına müsaade etmeyecektir. Nitekim 1900 yılında Paris'te oynanmak istenen Muhammet'in Cenneti adlı bir başka piyesin ancak ismi ve muhtevası değiştirilerek sahneye konulur hale getirilmesi de onun ince diplomatik girişimlerinin eseridir.

Keza Roma'da oynatılmak istenen Fatih Sultan Mehmed üzerine bir piyes de Osmanogulları'nın küçük düşürüleceği gerekçesiyle yasaklatılmıştır. İşin ilginç yanı, Sultan'ın kendi gücünün yetmediği durumda yakın dostu Alman İmparatoru II. Wilhelm'i devreye sokarak bunu başarmasıdır. Yasaklama olayını haber yapan 15 Nisan 1890 tarihli bir İtalyan gazetesinde (Capitan Fracassa) aynen şu satırlar yer almaktaydı:

Bu dramın sahneleneceği haberi üzerine, Sultan (Abdülhamid adeta), kendisine, bir Rus filosofunun Boğaziçi'ne doğru hareket halinde bulunduğu bildirilmiş gibi heyecana kapıldı. İmparator Wilhelm de (konuyla) ilgilenmiş göründü.

Hatta 1893 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde sahneye konulan ve İslam Peygamberi'nin hayatını olduğundan farklı gösteren Muhammed adlı tiyatro oyunu da... Sultan

Abdülhamid'in ABD Elçisi Alexander W. Terrell ile yaptığı özel görüşmeden sonra, federal hükümetin yetkisi dâhilinde olmamasına rağmen, bizzat Başkan Grover Cleveland'ın girişimleriyle sahneden kaldırılmıştır.”²⁰

²⁰ Mustafa Armağan, Abdülhamid'in Kurtlarla Dansı, Ufuk Kitap, İstanbul, 2006

Yavuz Sultan Selim

Dünyayı iki hükümdara az gören, Yahya Kemal'in deyişiyle, eğer ecel kendisini ram etmeseydi en çok sevdiği kişi olan Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) şanını yaymak için âlemi fethetmeyi amaçlayan Yavuz Sultan Selim, aynı zamanda iyi bir şairdir. Şiirlerinin ana omurgasını da doğal olarak en çok sevdiği kişi; yani Hazreti Muhammed oluşturmaktadır.

O'nun esiri olan her kul azat olmuştur

Yavuz Sultan Selim, Hazreti Muhammed'e seslenirken ve O'nu (s.a.s.) överken divan edebiyatının en ince sanatlarını kullanır. Kullanır ki Efendiler Efendisi en iyi şekilde methedilmiş olsun. Bir yerde “Âlemin güzelliği Mustafa'nın (s.a.s.) yanağının gülündendir.” der, bir başka yerde “Mustafa (s.a.s.) aşkının harareтли pazarında yüz baş bir habbeye, yüz can yarım arpaya satılır.” diyerek Hazreti Muhammed'in yanında bizlerin ne kadar kıymetsiz kaldığımızı belirtir. Başka bir yerde ise “O'nun esiri olan her kul azat olmuştur.” diyerek gerçek esirliğin ve köleliğin tarifini verir.

Savaşlardan ve düşmanlardan bir türlü rahat edemeyen Yavuz Sultan Selim'in en büyük arzularından biri de; Efendisi'nin (s.a.s.) mübarek mekânına ulaşmak için yolda Rabbine kavuşmaktır. Sultan bunu bir şiirinde şöyle ölümsüzleştirir: “Der reh-i Kâbe-

i maksud be ümmid visal/Ey hoş-an rûz ki tabut hüved mahmil-i mâ” Yani; Kâbe yolunda Hz. Muhammed’e kavuşmak ümidi ile mahmilimin tabut olduğu gün, ne hoş bir gün olacaktır.

Yavuz Sultan Selim, duasının hepsine olmasa da bir kısmına nail olur. Bir kutlu seferden sonra Hadim-i Haremeyn’i olduğunu söylediği kutlu beldelerdeki kutlu emanetlerle İstanbul’a döner. Bunlar hilafetin alameti olan hırka-i şerif, senedi şerif ve diğer Emanet-i Mübareke’dır. Bu kutlu emanetleri Mısır’dan İstanbul’a hatimler indirterek getirir; İstanbul’a ulaştığında da sarayda yüksek bir mevkie yerleştirir. Akabinde de bu kutlu emanetlerin yerleştirileceği esas mekânı hazırlatır. Bu hazırlık yapılırken de sefer ve yol yorgunluğuna bakmaksızın emanetlerin başında sabaha kadar ayakta bekler. Emanetlerin yerinin hazırlanmasından sonra Hırka-i Saadet Dairesi adı verilen bu yerde geceli gündüzlü Kur’an okunması için emir vererek kırkıncısı bizzat kendisi olmak üzere kırk hafız görevlendirir. İşte ta o günden günümüze gelinceye kadar bu dairede ara vermeksizin Kur’an okunmaktadır.

“O’nun aşkı ile gönlü mahzun olan her sine ne bahtiyardır. Mustafa’nın (s.a.s.) yoluna kurban edilen can ne aziz bir candır.” diyen Yavuz Sultan Selim’in Mekke ve Medine’yi Osmanlı topraklarına kattıktan sonraki halleri de ibret vericidir.

Biz bu mübarek beldenin ancak hadimi oluruz

Mercidabık Savaşı, zafer kazanmaktan daha derin manalar içeriyordu zira Halep’e giren Yavuz Sultan Selim, artık halife idi. Bu; Kudüs, Mekke ve Medine’nin de Osmanlı toprağı olması anlamına geliyordu. Halep’e girdikten bir gün sonra bir cuma günü kendisini İslam halifesi ilan eden Yavuz, Peygamberimizin 73. halifesi olur.

İşte insanlık tarihinde önemli yeri olan olaylardan biri o gün-

lerde Yavuz'un halife olduğu Halep'te yaşanır. Yavuz, bir cuma günü, Halep'in büyük camilerinin birinde cemaatle cuma namazını eda eder. İmam hutbenin sonunda her zaman yaptığı gibi Mekke ve Medine'yi kastederek oraların hâkimine, emirine dua etmeye başlar. Duasında da Yavuz'dan, "Hakim'ül Harameyn" yani iki mübarek şehir Mekke ve Medine'nin hâkimi diye bahseder. Bundan rahatsız olan Yavuz hemen ayağa fırlayarak: "Biz bu mübarek beldenin ancak hadimi oluruz, bizi hadim olarak zikret!" der.

Yavuz yeni kazanılmış bir zaferin akabinde daha zafer sarhoşluğu geçmemesine rağmen muhakemesini kaybetmez ve kendisini Hazreti Muhammed'in mübarek şehirlerinin hükümdarı değil oraların kölesi, hizmetçisi olarak görür. Nasıl görmesin ki! Birçok seferde kendisini yalnız bırakmayan Hazreti Muhammed'e bu kadarcık bir vefa çok olmasa gerek.

Önümde Hazreti Muhammed yürürken

Yavuz, Sina Çölü'nü geçerken kendisine Hazreti Muhammed öncülük etmiştir. Hazreti Muhammed'in rehberliğinde koskoca çölü kısa bir sürede geçen Yavuz'a tüm dünya tarihçileri hayrandır. Bu seferde Yavuz çölü geçinceye kadar hiç atına binmez çünkü önünde Hazreti Muhammed, yaya gitmektedir. Yavuz da at üzerinde gitmekten hayâ eder. Bunu bilmeyen ve Yavuz'dan dolayı tüm ordunun yaya gidip telef olacağını düşünerek hükümdara ata binmesi uyarısında bulunan Hasan Can'ın aldığı cevap kanını dondurur: "Önümde Hazreti Muhammed yürürken ben nasıl at üstünde giderim?!"

İşte hemen her işinde Hazreti Muhammed'le beraber olan Yavuz Sultan Selim'in Efendiler Efendisi'ne yazdığı el meded isimli şiir.

El meded

Ey cemâl-i nûr-i çeşm-i evliya
El meded ey ma'den-i nûr-i Huda
Hâk-i pâ-yi tûtiyâ-yı asfiyâ
El meded ey ma'den-i nûr-i Huda

Kimse sensiz dulamaz Hakk'a vusûl
Feyz-i lûtfunla olur merd-i kabul
"Rahmeten li'l-âlemin"sin yâ Resul
El meded ey ma'den-i nûr-i Huda

Eyledim bi-had cürüm ile cerim
Oldum eşhâs-ı neva ile nedim
Eyle isyanım şefaât yâ Kerim
El meded ey ma'den-i nûr-i Huda

Ey kerem-kân-ı Resûl-i Kibriya
Kemterindir bu Selimî pür-hatâ
Dergehinden iltica eyler atâ
El meded ey ma'den-i nûr-i Huda

Abdülaziz

Her Osmanlı hakanı gibi Sultan Abdülaziz de Hazreti Muhammed'i çok sever, O'nunla (s.a.s.) ilgili her şeye azami hürmet gösterirdi. İki eli kanda olsa veya ayağa kalkamayacak derecede hasta bulunsa da Efendimizle alakalı bir iş olduğu vakit hemen ayağa fırlardı.

Allah Resulü'ne komşu olanların talepleri

Sultan Abdülaziz, hasta yatağında halsiz ve baygın bir vaziyette yatarken bir haberci gelir. Medine-i Münevvere mücavirlerinden bir dilekçe olduğunu söyler. Abdülaziz birden heyecanlanır ve: "Derhal beni ayağa kaldırınız! Haremeyn'den gelen talepleri ayakta dinlemeliyim! Allah Resulü'ne komşu olanların talepleri böyle ayak uzatılarak edebe mugayir bir şekilde dinlenmez!" der.

Abdülaziz, Medine-i Münevvere'den her posta geldiğinde abdest tazeler, mektupları "Bunlarda Medine-i Münevvere'nin tozu var!.." diye öpüp alına götürür, ondan sonra başkatibe uzatır ve "Aç, oku!" der.

Senin feyizlerine muhtaç olan Abdülaziz Han'ım

Hazreti Muhammed'e bu kadar saygılı olan Abdülaziz'in O'na hürmeti daha padişahlığının ilk günlerinde başlar. 1861'de

tahta geçmesinden sonra Hazreti Peygamber'in ruhaniyetine hitaben bir mektup kaleme alan Abdülaziz bu mektubu Medine'de bulunan 'Ravza-i Mutahhara'ya gönderir. Mektupta Hazreti Muhammed'den (s.a.s.) kendisine din ve dünya işlerinde yardımcı olması ricasında bulunur.

“Ben, Gazi Mahmud Han'ın oğlu, zayıfların zayıfı, senin feyizlerine muhtaç olan Abdülaziz Han'ım” şeklinde biten mektubun metni, Hilmi Aydın tarafından 'Hırka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler' isimli kitapta yayınlanmıştır. Mektubun içeriği şöyledir: Sultan Abdülaziz, mektubunda Hazreti Peygambere hitaben ümmete, Mekke ve Medine'ye hizmet etmek şerefine kavuştuğunu söyleyip müminlerin kendine emanet edildiğini, inkârcıların ve inatçıların elinde hor ve hakir kaldığını anlatıyor ve dünya ile ahirette şefaât ve yardım talep ediyor. Üzerindeki bütün emanetlerin icabını layığıyla yerine getirmek, Allah ve kul haklarını eda etmek, Müslümanların kendi idaresinde olan mallarını israfa düşmeden yerli yerinde sarf etmek, gizli ve açık bütün düşmanlar üzerine galip gelmek, bütün müminler ile birlikte sıhhat ve afiyet içinde, ilahi rızaya uygun bir ömür sürmek, mahşer günü cennete ırzı yıkılmadan ilk girenler ile birlikte girmek için Resullulah'ın şefaatine sığınıyor. Daha sonra, günahkâr haliyle böyle bir arzuhal takdimine cüret ettiği için de tekrar tekrar özürler diliyor.

Abdülaziz, Efendimize gönderdiği zarf üzerine rika hattıyla “Bismihiteala. Hazreti Fahr-i Kainat Sallallahü Aleyhi ve Sellem Hazretlerinin Ravza-i Mübarekeleri'ne takdim” hitabını yazıp isminin baş harfı olan ‘ayın’ı parafe etmiştir.²¹

²¹ Murat Bardakçı, Hürriyet, 20 Ekim 2005

II. Murat

Hemen her Osmanlı padişahının Hazreti Muhammed'le (s.a.s.) alakalı bizleri derinden etkileyen bir hatırası olmuştur. Sultan II. Murad 2 Ağustos 1446 Salı günü Hz. Peygamber'in bir hadisine istinaden, ölmeden önce malının üçte birini bağışladığı vasiyetnamesinde şöyle der: "...Malımın sülüsü vasiyyet olsun canumçün, bu mâlden tayin etdi. On bin filori ki sarf oluna şol mucibince ki zikrolunur. Üç bin beş yüz filori Mekke-i Şerife fukarasına üleşdüreler. Ve üç bin beş yüz filori Medîne-i Şerife fukarasına şerrefeha'llâhü Tealâ üleşdüreler ve kalan üç binün beş yüzine Kâbe ile Hatîm arasında yetmiş bin kerre Lâ-ilâhe illa'llâh dedüreler kalanına hatim okıdalar ne kadar yeterse ve beş yüzine Medîne-i Şerife'de Peygamber Hazretinin salla'llâhü aleyhi ve sellem Mescid-i Şerifi içinde Türbe-i Mutahheresine karşı yetmiş bin kerre Lâ-ilâhe illa'llâh dedüreler kalanına hatim okıdalar ne kadar yeterse ve bin beş yüzün Kuds-i Mübârekde fukaraya üleşdüreler ve beş yüzün dahi Kubbe-i Sahra'da ve Mescid-i Aksâ'da kelime-i Lâ-ilâhe illa'llâh dedüreler kalanına hatim okıdalar ne kadar yeterse. Her kim bunu tagyîr ede Allah Tealâ'nün ve cemî-i halkun laneti anun üzerine olsun..."²²

Görüldüğü gibi II. Murat, servetinin Osmanlı topraklarındaki fakirlerden önce Mekke, Medine ve Kudüs'teki fakirler için harcanmasını vasiyet eder.

²² Diyanet İlmi Dergi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s) Özel Sayısı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2000, Sayfa: 522-523

I. Ahmed

N'ola tacım gibi başımda götürsem daim

On dördüncü Osmanlı padişahı olan, on dört yaşında tahta çıkan ve padişahlığı on dört sene (1603-1617) süren Sultan I. Ahmed, öncelikli iş olarak, Allah'ın zikri ve Hazreti Muhammed'in namının okunması için bir sanat harikası olan Sultan Ahmed Camii'ni yaptırır. Bunu yaptırırken de Mısır'da Sultan Kayıtbay Türbesi'nde bulunan Hz. Peygamber'in "Nakş-ı Kademi" denilen mübarek ayak izlerini getirtip Eyup Sultan türbesine koydurur, cami inşaatı bitince de "Nakş-ı Kademi" camiye koydurur. Amacı camiye her ziyaret ettiğinde bu mübarek izi görebilmektir. Ancak "Nakş-ı Kademi"n camiye konduğu gece Sultan I. Ahmed, Peygamber Efendimizi rüyasında görür. Efendimiz, Kadem-i Şerifin getirildiği yere iade edilmesini ister. Sultan I. Ahmed emri derhal yerin getirir ve Kâinatın Efendisi'ne duyduğu hasreti mısralara döker:

N'ola tacım gibi başımda götürsem daim
Kadem-i pakini ol Hazreti Şah-ı rusülün
Gül-i gulzar-ı nübüvvet o kadem sahibidir
Ahmeda durma yüzün sür kademine ol gülün

Fatih Sultan Mehmed

İstanbul'u fethetmek birçok İslam kumandanının hayallerini süslemiştir. Müslümanların bu fethi bu derece istemelerinin en önemli sebebi ise Peygamber Efendimizin: "İstanbul bir gün fethedilecektir. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fetheden asker ne güzel askerdir." kutlu müjdesi ve hedef göstermesi olsa gerektir.

İstanbul'u İslam şehirleri halkasına dâhil etmek anlı şanlı hükümdarlara değil de daha bıyıkları yeni terlemiş çiçeği burnunda bir hükümdara Sultan Mehmed'e nasip olmuştur. "Ya İstanbul beni alacak ya ben İstanbul'u!" sözleri onun bu konudaki kararlılığını anlatan en veciz ifadedir sanırım. Fatih'in İstanbul üzerinde bu denli ısrar etmesi bu şehrin jeopolitik, coğrafi, stratejik özelliklerinden çok Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) burayı fethedecek kumandana olan övgüsüdür. Nitekim Fatih Sultan Mehmet daha fethin hazırlık döneminde Rumeli Hisarı'nı, O'nun (s.a.s.) güzel ismi "Muhammed"i'nin Arapça yazılışına göre inşa ettirmiş hatta yapımı sırasında kendisi de bizzat çalışmıştır.

Fatih, İstanbul'u kuşatmadan önce bir şiirinde bu fethi nasıl gerçekleştireceğini şöyle ifade eder: "Avn-ı ilahî ve imdad-ı peygamberi ile beldeyi düşman elinden alacağız!" Yani Allah'ın ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yardımı ile İstanbul'u düşman elinden alacağız.

Kanuni Sultan Süleyman

Kanuni, Avrupa'yı titreten, orada Hazreti Muhammed'in adının anıldığı camiler inşa ettiren hükümdardır. Kanuni de birçok hükümdar gibi Hazreti Muhammed'i çok severdi; büyük Osmanlı padişahı Peygamber Efendimiz'i pek çok defa rüyasında görmüştü.

Umarım her bir adın başka şefaata eyleye

Kanuni'nin rüyalarından birinde Hazreti Peygamber'i (s.a.s.) gördüğü ve Efendimizin kendisine şöyle emrettiği söylenir: "Belgrat, Rodos ve Bağdat kalelerini fethedesin; sonra da benim şehrimi imar edesin!"

Her dem Efendimizle dolu bir hayat yaşayan Kanuni'nin Muhibbî mahlasıyla Hazreti Muhammed (s.a.s.) için yazdığı şiirlerden birisi şöyledir.

Nur-ı âlemsin

Nur-ı âlemsin bugün hem dahi mahbûb-i Huda
Eyleme âşıkların bir lahza kapından cüda

Gitmesin nâm-ı şerifin bu dilimden dem-be-dem
Dertli gönlüme devadır can bulur ondan safa

Umarım her bir adın başka şefaata eyleye
Ahmed ü Mahmûd Ebü'l-Kâsım Muhammed Mustafa

Çünkü denildi ona “Ve’s-Şems” dahi “Ve’d-Duhâ”
Rûyuna alnına mihr ü mâhı benzetsem n’ola

Bu libas u hay huy u tantana nedir dilâ
Eğnine hilat yeterken bir palas u bir aba

Cürm ü isyanım bir birundur gerçi hadden servera
Sen şefaât kânısın geldim sana şefkat uma

Bu Muhibbî tövbe eyler tövbesin eyle kabul
Fitne-i şeytandan sakla onu ya Rabbena

Gazneli Mahmut

Hükümdarların tüm hâkimlik ve zenginliklerine rağmen en hakir kuldan daha mütevazı davrandıkları da görül-müştür. Kimi zaman en büyük velilerle aynı makamlarda olan hükümdarlara rastlarız. Onlar, Efendimize olan saygıları ve bağ-lılıklarıyla birçok veliyi de geride bırakmışlardır. İşte bu hüküm-darlardan biri de Gazneli Mahmut'tur. Onun, Efendimizin mübarek ismine karşı gösterdiği saygı oldukça düşündürücüdür.

“Muhammed” ismini abdestsiz söylemekten hayâ ediyorum

Gazneli Mahmud'un “Muhammed” isminde bir hizmetçisi vardır. Sultan onu çok sevmekte ve bir ihtiyacı olduğu zaman devamlı ismiyle hitap ederek çağırılmaktadır. Fakat bir gün onu çağırırken ismini söylemeden, babasının ismiyle çağırır. Hizmetçi bundan endişeye kapılarak sorar:

– Sultanım, niçin beni isimle çağırmadınız da babamın ismiyle seslendiniz? Siz “Muhammed” ismini çok sever, hep o isimle hitap etmeyi tercih ederdiniz.

Bunun üzerine Mahmud Gaznevî, bizler için de bir takva ölçüsü olabilecek şu müthiş ifadeleri sarf eder:

– Evladım, her gün sana “Muhammed” isimle hitap edi-

yordum. Zira abdestli bulunuyordum. Şu anda ise abdestim yok,
“Muhammed” ismini abdestsiz söylemekten hayâ ediyorum.
Onun için seni babanın ismiyle çağırdım.²³

²³ İbrahim Refik, Efsane Soluklar, TÖV Yayınları, İzmir, 1992, Sayfa: 166

Sultan III. Ahmed

Naat

Zât-ı pâk-i Mustafâ'ya âşıkım
Can ile Fahrü'l-verâ'ya âşıkım
Muksim-i feyz ü nevadır ol şerif
Menba'-ı cüd u 'ataya âşıkım

Enbiyânın umdesi ser-defteri
Asfiyânın kıdvesi hem rehberi
Kâinatın zübdesi ve mefharı
Aşk ile bedrü'd-dücâya âşıkım

Eşiğinde abd-i memlûk ol müdâm
Ondan özge yoktur a'lâ-yı meram
Saltanat budur Necibâ bil tamâm
Şimdi zât-ı Müctebâ'ya âşıkım

Not: Necib, sultan üçüncü Ahmed'in mahlasıdır

III. Bölüm

Yabancılar

Prens Bismark

Gençlik yıllarında dinine çok bağlı bir muhitte yaşayan ve bu hayattan hoşlanan Bismark, büyüdüğünde de komünist ve sosyalist düşünceye karşı fikirler üretip, her fırsatta sosyalizmin yıkıcı etkisine karşı insanları uyarmıştır. Bismark hayatı boyunca dinleri incelemiş, özellikle de İslamiyet’le yakından ilgilenmiştir.

Sana muasır bir vücut olmadığımdan dolayı müteessirim

“Muhtelif devirlerde beşeriyeti idare etmek için taraf-ı lâhutîden (İlahi yolla) geldiği iddia olunan bütün münzel ve semavî kitapları, tam ve etraflıca tetkik ettim ise de hiç birisinde aradığım hikmeti ve isabeti göremedim. Bu kanunlar değil bir cemiyetin, bir hane halkının saadetini bile temin edecek mahiyetten pek uzaktır. Lâkin Muhammedîlerin Kur’an’ı bu kayıttan azadedir. Ben Kur’an’ı her cihetten tetkik ettim, her kelimesinde büyük bir hikmet gördüm. Muhammedîlerin düşmanları, bu kitabın Muhammed’in zâde-i tab’ı olduğunu iddia ediyorlarsa en mükemmel hatta en mütekâmil bir dimağdan böyle bir hârikanın zuhurunu iddia etmek, hakikatlere göz kapayarak kin ve garaza âlet olmak mânâsını ifade eder ki bu da ilim ve hikmetle kaabil-i telif değildir.

Ben şunu iddia ediyorum ki: “Muhammed (s.a.s.) mümtaz

bir kuvvettir. Destgâh-ı Kudret'in böyle ikinci bir vücudu imkân sahasına getirmesi ihtimalden uzaktır.

Sana muasır bir vücut olmadığımın dolay müteessirim ey Muhammed (s.a.s.)! Muallimi ve naşiri olduğun bu kitap, senin değildir. O, lâhutîdir. Bunun lâhutî olduğunu inkâr etmek, mevcut ilimlerin butlanını ileri sürmek kadar gülünçtür. Bunun için beşeriyet senin gibi mümtaz bir kudreti bir defa görmüş, bundan sonra da göremeyecektir. Ben huzur-u mehabetinde kemal-i hürmetle eğilirim.”²⁴

²⁴ Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973, Sayfa: 144-145

Lamartine (Alphonse Marie Louis de)

Bizler Müslüman olarak Peygamber Efendimizi anlatmaya çalışırken bazen çaresiz kalabiliyoruz. Bu, belki de biraz bilgisizlikten biraz da Efendimiz hakkında uzun uzun düşünmemizden kaynaklanıyor. Ama şurası bir gerçek ki yabancılar Efendimizi tanıdıktan sonra O'na (s.a.s.) bizden daha çok hayran kalıyorlar. İşte bunların başında da Fransız yazar ve şair Lamartine gelir. Bakın o, Efendimizin peygamberliğini nasıl açıklıyor:

Filozof, hatip, peygamber: İşte Muhammed budur

“Hazreti Muhammed bir yalancı peygamber miydi? O'nun eserlerini ve tarihini inceledikten sonra bunu düşünemeyiz. Çünkü yalancı peygamberlik, iki yüzlülüktür, iki yüzlülükte inandırma kudreti yoktur, nasıl ki yalanda da doğruluğun kudreti bulunmaz.

Mekanikte, bir cisim atıldığı zaman onun varabileceği yer, fırlatma gücü ile orantılıdır. Bir manevi ilhamın gücü de onun yaratabildiği eser ile orantılıdır. Bu kadar çok şey taşıyan, bu kadar uzaklara kadar yayılan ve bu kadar uzun zaman aynı kudrette devam eden bir 'fikir' (Yani İslâmiyet) yalan olamaz. Bunun çok samimi ve çok inandırıcı olması gerekir. Onun hayatı, uğraşmaları, memleketinin hurafelerine ve putlarına kahramanca saldırıp onları parçalaması, puta tapan çoğunluğun hiddetlerine karşı

koymak ataklığı, kendine saldırdıkları halde, 13 sene Mekke’de buna dayanması, hemşerileri arasında türlü hadiseler çıkartmak ve kendini âdeta kurban yerine koymak gibi hallere tahammül etmesi, Medine’ye hicreti, durmadan yaptığı teşvikler ve verdiği vaazlar, çok üstün düşman kuvvetleriyle yaptığı savaşlar, kazana-
cağına olan itimadı, en büyük felâket zamanında bile duyduğu insan üstü güvence, zaferde bile gösterdiği sabır ve tevekkül, sözlerini kabul ettirme hırsı, sonsuz ibâdeti, Allah’la mukaddes konuşmaları, ölümü, ölümünden sonra da devam eden şan, şeref ve zaferleri, onun hiç bir zaman bir yalancı peygamber olmadığını, tam aksine, büyük bir imâna sahip bulunduğunu gösterir.

İşte bu inancı, ona, ortaya iki yeni dogma koymasını sağladı: Bu dogmalardan biri, ‘Tek ve ebedî bir varlık olan bir Allah’ın bulunduğu’, ikincisi ise ‘Putların tanrı olmadığı’ kaziyesi (önermesi) idi. Birinci dogma ile Araplara o zamana kadar tanrı bilmedikleri tek Allah’ı tanıtıyor, ikinci dogma ile de o zamana kadar tanrı sandıkları putları onların elinden alıyordu. Kısaca, bir kılıç vuruşu ile yalancı ilahları, putları kırıyor, bunun yerine onlara ‘Tek Allah’ fikrini veriyordu.

Filozof, hatip, peygamber, kanun koyucu, cenkçi, insan düşüncelerini sihirleyici, yeni dogmalar koyan ve yirmi büyük dünya imparatorluğu ile bir büyük İslâm devleti kuran adam: İşte Muhammed budur!

İnsanların büyüklüğü ölçmek için kullandıkları bütün mikyaslarla ölçülsün: Acaba ondan daha büyük bir adam var mıdır? Olamaz!”²⁵

Bir insanda olabilecek en mükemmel özelliklerin hepsinin birden Hazreti Muhammed’de toplandığını dile getiren Lamartin, daha sonra da Hazreti Muhammed’in gelmiş ve gelecek bütün insanlardan üstünlüğüne dair şunları söyler.

²⁵ Hüseyin Hilmi Işık, İslamiyet Nedir ve Niçin Müslüman Oldular, Işık Kitabevi, İstanbul, 1981, Sayfa:103-104

O'ndan daha büyük bir insan bulunur mu?

“Hedefin büyüklüğü, vesaitin azlığı ve neticenin azameti, beşer dehasının üç ölçüsü olursa, yeni tarihin hangi büyük adamını Muhammed’le (a.s.m.) kıyaslamak mümkündür? En meşhur adamlar yalnız silâhlar, kanunlar icat etmişler ve imparatorluklar kurmuşlar; bir şey vücuda getirmişlerse o da gözleri önünde ufalandığını gördükleri, maddî kuvvetlerden ibaret olmuştur. Bu Zât ise yalnız, ordular yürütmemiş, yalnız kanunlar vücuda getirmemiş, yalnız imparatorluklar, milletler ve hanedanlar kurmamış, o devrin medeniyet dünyasında yaşayan milyonlarca insanın üçte birini harekete geçirmişti! Bundan başka mihraplar, ilâhlar(!) dinler, fikirler, itikatlar ve ruhlar hareket etmişti. Her lâfzı bir kanun olan bu kitap sayesinde, ruhanî bir millet meydana getirmiş ve bu millet türlü diller konuşan, türlü ırklara mensup olan insanları bir araya getirmişti. Bu İslâm milliyetinin değişmez vasfı sahte ilâhlardan yüz çevirmek ve Allah’ın birliğine inanmaktır. Beşeriyetin üçte birine bu itikadı kabul ettirmek, onun mucizesi oldu. Çünkü hurafelerle yıpranarak yere serilen dünyaya Allah’ın birliği itikadını ilan etmek öyle bir mucize idi ki, dudakların bunu telâffuz etmesi ile eski mabetlerdeki putlar yere düşmüş ve dünyanın üçte birine ateş (nur) salmıştı. Yaşayışı, tefekkürü, memleketin hurafeleri ile kahramanca savaşı, putperestliğe karşı saldırışı, Mekke’de yaşadığı müddetçe putperestlerin her eziyetine sabrettiği ve nihayet O’nun durmadan insanları ikaz ettiği, imanı; zaferler kazandığı halde beşer üstündeki itimadın talihsizliklerle karşılanması, zafer anında her ihtirası yenisi, devlet kurmayı asla düşünmeyerek hedefe varmak ve bir tek düşüncüyü gerçekleştirmek için uğraşması, sonsuz dua ve niyazları, vefatı ve vefatından sonraki zaferi. Samimi ve kuvvetli bir iman sahibi olduğuna delâlet ediyor.

O, imanı sayesinde bir itikadı yaşatmıştır. Bu itikat Allah’ın birliğidir. Hâkimdi, hatipti, peygamberdi, şairdi. Muharipti,

fikirler fatihydi, makul itikatların muhyisi idi ve nihayet din kurucusu idi. 20 dünyevî imparatorluk kurmuş ve bir tek ruhanî millet yaşatmıştı. Muhammed (a.s.m.) budur! İnsan büyüklüğü hangi ölçü ile ölçülsün, acaba O'ndan daha büyük bir insan bulunur mu?"²⁶

²⁶ Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973,Sayfa: 199-200(Lamartine, Lhistoire de la Turquie)

Fransa İmparatoru Birinci Napoleon

1 800'lü yıllarda Avrupa'yı kasıp kavuran bir hükümdar olan Napoleon, gençliğinde savaşıardan pek fırsat bulamasa da özellikle sürgünde bulunduğı yıllarda bolca düşünme imkânı bulmuştur. Bu düşünceler sırasında Hazreti Muhammed ve Kur'an-ı Kerim'le tanışmıştır. Öyle ki Napoleon, Kur'an'a dayanan bir hükümet kurmayı bile düşünmüştür:

Muhammed doğru yolu gösterdi

“Allah'ın varlığını ve birliğini, Musa kendi milletine, İsa Romalılara, fakat Muhammed bütün eski dünyaya bildirdi. Arabistan tamamıyla puta tapar (putperest) olmuştı, İsa'dan altı asır sonra Muhammed, kendisinden evvel gelmiş olan İbrahim, İsmail, Musa ve İsa'nın Allah'ını Araplara tanıttı. Arapların yanına sokulan aryenler hakiki İsa dinini bozarak onlara Allah, Allah'ın Oğlu, Rûhul-kudüs gibi, kimsenin anlayamayacağı dogmaları yaymaya çalışıyor, şarkın sulh ve huzurunu tamamen bozuyorlardı. Muhammed onlara doğru yolu gösterdi. Araplara yalnız bir tek Allah olduğunu, onun ne babası ne de oğlu bulunmadığını, böyle birkaç Allah'a tapmanın puta tapmaktan kalan saçma bir âdet olduğunu anlattı...”²⁷

²⁷ Hüseyin Hilmi Işık, İslamiyet Nedir ve Niçin Müslüman Oldular, Işık Kitabevi, İstanbul, 1981, Sayfa: 97-98

Hazreti Muhammed'e hayran olan Napoleon, O'nun (s.a.s.) getirdiği Kur'an-ı Kerim'in de bütün anayasalardan daha üstün olduğunu şu sözlerle ifade eder: "Öyle sanıyorum ki, yakında bütün dünyanın aklı başında kültürlü insanlarını bir araya top-layarak bir hükümet kurmak ve bu hükümeti (Kur'an'da yazılı olan esaslara göre) idare etmek imkânını bulacağım. Kur'an'da yazılı olan esasların doğruluğuna inanıyorum. Bunlar insanları bahtiyarlığa götürecektir."²⁸

²⁸ Hüseyin Hilmi Işık, İslamiyet Nedir ve Niçin Müslüman Oldular, Işık Kitabevi, İstanbul, 1981, Sayfa: 97

Sir Charles Eliot (İngiltere'nin Osmanlı Büyükelçisi)

Uzun yıllar İngiliz büyükelçisi göreviyle İstanbul'da bulunmuş olan Charles Eliot, işlerinin yoğunluğuna rağmen İstanbul yaşayışını gözlemlemeyi de ihmal etmemiştir. Bu gözlemler sonucunda Osmanlıların Hazreti Muhammed'e (s.a.s.) ne kadar bağlı ve O'na karşı ne kadar saygılı olduklarını fark etmiştir. Osmanlıların yaşayışından yola çıkarak Hazreti Muhammed'i araştıran Eliot, O'na (s.a.s.) hayran kalır. Hem öyle bir hayran kalır ki Hazreti Muhammed'i bütün dinî liderlerden (mensubu olduğu Hristiyanlığın liderleri dâhil) üstün tutar.

Hz. Muhammed'i dinî liderlerden ayıran hususiyet

“Hz. Muhammed'i diğer büyük dinî liderlerden ayıran büyük hususiyet, onun dünyaya bakış açısından büyük başarıdır. Buddha, yüce bir devlet tanımamıştı, İsa'nın mülkü ise, bu dünya değildi. İsa'nın ölüm şekli onun cismi kişiliğini ümit etmiş olanların bütün arzularını yok etmekle kalmamış, aynı zamanda putperest yazarların ifadelerinden anlaşılacağı gibi onun çarmıha gerilmesi ile sona eren bütün olaylar Roma dünyasında sessizce geçirilmiştir. Eğer Hristiyanlık belli bir hükümet veya topluluğa bağlı olsaydı, ruhî durumunu, her türlü iklim ve ırka uyabilen adaptasyonunu asla elde edemezdi. Ama Müslümanlık tarihinde bunun tam tersi olduğu görülür. Hz. Muhammed düş-

manlarını yenmiş, son yıllarını teokratik bir devletin tartışılmaz lideri olarak şerefle geçirmiştir. Kendisini ziyarete gelen her kişi, Hz. Muhammed'e karşı, Papa'ya ve Sezar'a karşı duyulan saygıların birleşimi halinde bir saygı duyarlardı. Hz. Muhammed daima dikkatli bir devlet adamı olmuş, yaptığı harikulade işlere ve bütün mucizelerine rağmen Müslümanlara daima kendisinin normal bir insan olduğunu söylemiştir. Hususi hayatında hiçbir hata yoktur... Hz. Muhammed, kendisi hem din, hem de devlet başkanı olduğu için din ve devleti birleştirdi; onun kurduğu doktrin bir sürü karmaşık kanunlarla düzenlenmiş bir idare sistemi değildir. Bu idare lâik olmasına rağmen dini bir hususiyet kazanmış ve kabul olunmuştur. Müslümanlıkta gördüğümüz birleşme Hristiyanlıktaki kadar değildir. Günümüzde Müslümanlığın bir lider altında toplandığını söyleyemeyiz; ancak Müslümanlığın üstün olduğu bütün ülkelerde, Müslümanlar yaygın doktrinler ve âdetler sebebiyle olduğundan daha çok, onlara bazı haklar tanıyan ve onlardan bazı vazifeler bekleyen üstün bir siyasi düzene sahip olduklarından dolayı birbirlerine bağlanırlar.”²⁹

Hazreti Muhammed'i ciddi şekilde araştıran ve O'na (s.a.s.) hayran kalarak bütün dini liderlerden üstün tutan Eliot, Ku'an-ı Kerim'i de diğer bütün kitaplardan ileri görür.

Charles Eliot'u en çok etkileyen şeylerden birisi de Kur'an-ı Kerim'in ve İslamiyet'in güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeden devam ediyor olmasıdır.

H. Muhammed'in 1300 yıl önce emrettiği ve yaptığı gibi

“St. Peter ve St. Paul günümüzde kendi adlarını taşıyan katedrallere girebilselerdi veya Buddha, Tibet'teki Dalay Lama

²⁹ Sır Charles Eliot, Avrupa'daki Türkiye (Cilt:1), Tercüman Yayınları, İstanbul, (Tarihsiz), Sayfa: 184-185

mabedini ziyaret edebilseydi, görecekları dinî törenler, şahit olacıkları ibadetler karşısında herhalde çok hayrete düşerlerdi. Ama eğer Hz. Muhammed Ayasofya Camii'nde kılınan bir namazı görmüş olsaydı, şaşıracağı, tenkit edeceği hiçbir şey olamazdı. Müslümanlığın bütün ibadeti, hareketleri ve dili Arabistan'dan gelir. Her şey tıpkı Hz. Muhammed'in 1300 yıl önce emrettiği ve yaptığı gibi yapılır. Bunu sadece Kur'an'ın nizamına bağlayamayız. Müslümanlığın kanunları ve törenleri (sünnet gibi tavsiyeler de) buna tesirde bulunur. Sünnet, Hz. Muhammed'in Müslümanlar tarafından uyulması gerekli olan sözleri ve davranışlarıdır. Ferdin ve toplumun hayatını düzenleyen bu ve buna benzer kanunlardır. Bunlar nazari olarak Kur'an kadar ağırlık taşımazlar ama bunlardan her gaye için kutsal bir kitap meydana getirebilir. Dini bütün bir Müslüman, bunların salâhiyetini asla sormaz.”³⁰

³⁰ Sır Charles Eliot, Avrupa'daki Türkiye (Cilt:1), Tercüman Yayınları, İstanbul, (Tarihsiz), Sayfa: 189

Bernard Shaw

Hem Nobel ödülü hem de Oscar ödülü almış tek insan olan Bernard Shaw; toplum, aile, din, bilim, uygarlık, kültür, sanat, eğitim, devlet, gibi sayısız kavramı düşünüp tartışırken bütün bunları bir kahve içme rahatlığında hallediveren Hazreti Muhammed (s.a.s.) konusunda takılıp kalmıştır zira gerek gördükleri gerekse okudukları arasında Hazreti Muhammed kadar harikulade bir insana rastlamamıştır. Hazreti Muhammed ve O'nun getirdiği dine karşı hayranlığını da hiç saklamadan dile getirmiştir.

O'nu, insanlığın kurtarıcısı olarak tanımak lazımdır

“Harikulade canlılığından dolayı, Muhammed’in dinine karşı daima en yüksek bir takdir ve hürmet hissi beslemekteyim. Her devirde hayat âleminin değişen sarflarına intibak kabiliyetini haiz olan biricik din bence odur. Bütün dünya benim gibi meşhur bir adamın sözlerine şüphesiz ki ehemmiyet verir. Ben, Müslümanlığın yarının Avrupa’sı için kabule değer olacağını söylemiştim. Nasıl ki Müslümanlığı bugünkü Avrupa’nın kabule değer bulduğunu görmeye başladık.

Ortaçağın papazları cehalet veya taassup şevkiyle Müslümanlığı en karanlık renklerle tasvir etmişlerdir. Hakikatte bunlar,

Hazreti Muhammed'den de dininden de nefret etmek üzere yetiştirilmişlerdi.

Ben bu şayan-ı hayret adamı tetkik ettim. Benim telâkkileri-me göre onu, insanlığın kurtarıcısı olarak tanımak lâzımdır.

Bana kalırsa, şayet onun gibi bir adam şimdiki dünyanın mutlak hâkimiyetini eline alsa, dünyayı sulh ve saadete kavuşturacak bir surette meseleleri halleder.

Biz asıl mevzuumuza dönelim. On dokuzuncu asırda Carlyle, Goethe, Gibbon gibi insaflı ve namuslu mütefekkirler Hz. Muhammed'in dinindeki yüksek kıymeti sezmışler ve bu suretle Avrupa'nın İslamiyet'e karşı davranışında bir değişme olmuştur.

Daha şimdiden milletime ve diğer Avrupa milletlerine mensup çok kimseler Muhammed'in dinine girmiş bulunuyorlar. Bu suretle Avrupa'nın İslamlaşmaya başlamış olduğunu söyleyebilirim.”³¹

Carlyle, Goethe, Gibbon gibi ünlü yazarların da Hazreti Muhammed'i takdir ettiğine dikkati çeken Shaw, Efendimizle ilgili düşüncelerini ifade etmeye devam eder.

Muhammed, insaniyetin kurtarıcısıdır

“ Din-i Muhammedi'nin (a.s.m.) en yüksek makam-ı takdire çıkmasının sebebi; gayet acip ve sağlam bir hayatı temin etmesidir. Bana açılan budur ki o din; tek, yekta, emsalsiz bir dîn-i ferid olup, bütün muhtelif ayrı ayrı hayatın etvârlarını ve çeşitlerini hazmettiriyor. Yani ıslah ve istihale tarzında tasfiye ve terakki ettiriyor. Hem Muhammed'in dini öyle bir dindir ki, insanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celbedebilir. Ben görüyorum ve itikat ediyorum ki; beşere vacibidir ki, desin; 'Muhammed, insaniyetin halaskarıdır. Ve halaskârlık namı O'na verilmeğe lâzımdır.'

³¹ Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973, Sayfa: 92-93

Ben itikat ediyorum ki: Muhammed'in misli, yani sîretinde, tarzında bir adam şimdiki yeni âleme reis olsa, hükmetse bu yeni âlemin müşkilâtını hâledip, bu yeni karmakarışık âlemde müsâlemet-i umûmiyeye ve saadeti hayatın husulüne sebep olacak. Evet; bu yeni âlemin müsâlemet ve saadet-i hayatiyeye ne kadar şedit ihtiyacı var olduğunu herkes anlar.”³²

³² Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973, Sayfa:183

Johann Wolfgang Von Goethe

Ünlü Alman şairi, oyun yazarı ve düşünürü olan Goethe, bütün dinlere yakın olmuştur. Ama özellikle İslamiyet'i inceledikten sonra ona hayran kalır ve Batıda İslamiyet'in ve Hazreti Muhammed'in yanlış tanıtıldığını üzülererek vurgular. "Eğer Müslümanlık bu ise hepimiz Müslüman olarak yaşamıyor muyuz?" diyen Goethe, Kur'an- Kerim hakkında da: "Bu kitap bir millet için gönderilmiş olmakla beraber son derece pratik olduğundan ebediyyen tesirini kaybetmeyecek ve diğer milletleri etrafına toplayacaktır." övgülerinde bulunur. Goethe, Hristiyan'ların çoğu tarafından İslâm dini ve Hazreti Muhammed hakkında gösterilen bilgisizlikten rahatsız olur ve Hazreti Muhammed'i şu sözlerle över:

Hiç kimse bu yarışmada O'nu geçemeyecektir

"Hristiyanların çoğu tarafından İslam dini hakkında gösterilen bilgisizlik, korkunç bir mahiyettedir. Bunlar beşerin beşte biri tarafından kabul olunan bir dinin büyük ölçüde iyilik ihtiva etmesi ve sağlam esaslara dayanması lazım geldiğini anlayamıyorlar. Onun, üzerinde ısrar ettiği noktalar, doğruluk, iyilik, itaat ve ibadet, diğer milletlere hürmet ve herkese karşı adalet ve merhamettir. İçki aleyhtarındır. Ve her hususta itidal taraftardır.

Hiç kimse Hazreti Muhammed'in prensiplerinden daha ileri

bir adım atamaz. Avrupa'ya nasip olan bütün başarılarla rağmen bizim konulmuş olan bütün kanunlarımız, İslâm kültürüne nispetle eksiktir.

Biz Avrupa milletleri medenî imkânlarımıza rağmen Hazreti Muhammed'in son basamağına varmış olduğu merdivenin daha ilk basamağındayız. Şüphe yok ki, hiç kimse bu yarışmada O'nu geçemeyecektir.”³³

Tüm dünyaya Hazreti Muhammed'in büyüklüğünü duyu-
ran ünlü şair, Hazreti Muhammed'e bir de methiye yazmıştır.

Muhammed'in şarkısı

Kayalardan fışkıran pınara bak
mesut
bir yıldız bakışı gibi aydın.
Bulutlar üstündeki
o iyi ruhlar
beslediği gençliğini
koruluktaki kayalar arasında onun.
Gençlik tazeliğiyle
dökülerek bulutlardan
mermer kayalar üstünde oynuyor
sevinç içinde
sesleniyor göğe tekrar.
Geçidi içinden dorukların
sürüklüyor renkli çakılları,
ve genç bir öncü adımlarıyla
gidiyor
kardeş pınarları takmış peşine.
Aşağıda vadide

³³ Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973, Sayfa: 196-197

çiçekleniyor bastığı yerler ve çayırlar
canlanıyor nefesiyle.

Ne gölgeli vadiler
ne de dizlerine dolanan çiçeklerin
sevdalı gözlerle yaltaklanışı
eğleyemiyor onu,
aşağılara, ovalara doğru
coşup gidiyor döne dolana.
Dereler sokulup katılıyor ona.
Akıyor şimdi, ovalarda, gümüş parıltılarla,
ve ovalar parılıyor onunla,
ve ovalardan gelen ırmaklar,
ve dağlardan inen dereler
sevinçle sesleniyorlar ona: Kardeş!

Kardeş, kardeşlerini de al,
kolları açık bizi bekleyen
ulu atan
O sonsuz deryaya
gidelim beraberce.

Boşuna açık o kollar, ah!
kucaklamak için özleyenlerini;
çünkü yutuyor bizi ıssız çöllerde
aç gözlü kumlar, başucumuzda güneş
emiyo kanımızı, ve bir tepe
durduruyor bizi göle çevirmek için.
Kardeş! ovalardan gelen kardeşlerini al,
dağlardan gelen kardeşlerini de al,
gidelim atana beraberce.

Siz hepiniz geliniz!
Ve şimdi ihtişamla kabarıyor o;
bütün bir soy
taşıyor prensi omuzlarında!
Ve zaferle çağıldayarak,
adını veren memleketlere
Beldeler kuruluyor bastığı yerde.
Bereketinin bir eseri
uçları parıldayan kuleleri
ve mermer sarayları
bırakıyor ardında,
engel tanımadan çağılıyor yolunda..

Gemiler taşıyor artık
dev omuzlarında Atlas;
Başının üzerinde rüzgârlar uğulduyor
Ve dalgalanan binlerce bayrak
şahididir yüceliğinin.

Götürüyor böylece kardeşlerini
Hazinelerini evlatlarını
Bekleyen tanrısına,
Saadetle tutuşan kalbine onun.

Çevirenler: Mehmet Başaran, Tevfik Uğurlu³⁴

³⁴ Diyanet İlmi Dergi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Özel Sayısı,
Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2000, Sayfa:584-585

Lane Pelo

İslamiyet'i, Müslümanları ve Hazreti Muhammed'i araştıran Lane Pelo adeta şaşkınlık içinde kalakalmıştır. Zira okudukları ve gördükleri arasında Hazreti Muhammed gibi bir zat hiç olmamıştır.

Dünyayı tutuşturmak için O'nun heyecanına ihtiyaç vardı

“İnsan bu Zat hakkında hüküm vermeye kalktığı zaman, elinde olmayarak böyle bir hilkatın ilham ettiği hürmet, hatta muhabbet duygularından başka bir şey duymaz oluyor. Kendi kavminin kinine senelerce yalnız başına karşı koyan adam (a.s.m.) diğerinin musafahasından nazik, birkaç kelime söylemeden geçmeyen, çocukların (el sıkmasından) elini ilk çeken adam asla değildir. Bir çocuk kümesinin yanından, şayan-ı hayret gözlerinden bir tebessüm parıltısı olmadan geçmeyen, tatlı sesiyle herkesin sevgilisi bir Zat, açık kalpli bir dostluk, asil ve bir ulüvv-ü cenâb ve korku bilmeyen bir cesaret ve insanın ümidi. Bunların hepsi tenkit işini bir hayranlık içinde eritmeğe vesile oluyor.

O, insanları yaşadıkları zaman ahlâken bozulmadan koruyan, dünyanın tuzu mesabesinde olan heyecanın en asil manasıyla heyecanlı bir kimse idi. Heyecan birçok defalar yersizce kullanılmıştır, çünkü ya değersiz bir davaya takılmış yahut çıplak

bir yere düşmüş, meyve vermemiştir. Hâlbuki Muhammed'in davası böyle olmamıştır. O, öyle heyecanlı bir kimse idi ki, dünyayı tutuşturmak için O'nun heyecanına ihtiyaç vardı ve O'nun heyecanı da, davası da asıldı. Kendi hayat kaynağını büyük bir hakikat yapmanın ulvî hazzına erişen sayısı az bahtiyarlardan biridir. Bir olan Allah'ın habercisi idi ve nefsinin arzusu için kim olduğunu yahut hikmet-i vücudu olan haberi (Peygamberliğini, risâlet vazifesini) asla unutmadı. Haberini (risaletini) en tatlı bir alçak gönüllülükle beraber, yüksek memuriyetinin şuurundan fışkıran bir vakar ile getirdi.”³⁵

³⁵ Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973, Sayfa: 187-188

Roger Garaudy

Fransa Komünist Partisi'nin zirvesine kadar yükseldikten sonra bu kuruluştan ayrılan ve daha sonra Müslümanlığı seçen Roger Garaudy, Müslüman oldukları ve zulme maruz kaldıkları için özellikle Filistinlileri desteklemeye başlamasının ardından gözdesi olduğu Batı basın-yayın organlarıncı dışlanmaya başlanmıştır.

Hız. Peygamberin öğretisine gerçekten sadık kalmak

“Aşkınlığı ve imanı bu şekilde anlayıp yaşama tarzı, ana esasları Medine’de çizilmiş olan, yeni bir sosyal hayat biçimine dayanmaktadır. Hz. Muhammed 622 yılında Medine’de bir devlet kurduğu zaman, o vakte kadar bilinmeyen bir cemaat tipinin ilk örneğini vermişti. Ancak, bu cemaat göçebelerde olduğu gibi, kan bağlarıyla bir araya gelmiş kabile cemaati olmadığı gibi, toprağa bağlı yerleşiklerin meydana getirdiği bir cemaat da değildi. Yine bu cemaat, Batılı anlamıyla, toprak, pazar, dil veya tarih birliğine, yani, ırk, coğrafya veya tarih birliğine ve dolayısıyla geçmişe dayanan bir ‘millet’ de değildi; aksine o, Allah aşkınlığının ortak bir tecrübesi üzerine kurulmuş olan nebevi (peygamberi) bir cemaattir.

Medine cemaati üzerinde düşünülmesi, Hz. Peygamber'in öğretisine gerçekten sadık kalmak isteyen bütün Müslüman topluluklarda, bulunması gereken ortak hususiyetlerin ortaya konmasına imkân verir.”³⁶

³⁶ Roger Garaudy, İslam'ın Va'dettikleri (Çeviren: Salih Akdemir), Pınar Yayınları, İstanbul, 1984, Sayfa: 30

A. Von Kramer

İslamiyet'i en küçük ayrıntısına kadar araştıran ve İntişar-ı İslam Tarihi adlı kitabın da sahibi olan Von Kramer, Hazreti Muhammed'in farklı bir özelliğine dikkat çeker. Kramer'e göre Hazreti Muhammed, kesinlikle bir araya gelemeyen ve kavgayı çok seven bir milleti gerçek bir devlet hâline getirmiştir. Talandan ve kavgadan hoşlanan Araplar O'nun getirdiği esaslarla fedakâr ve barışçı bir millet olmuşlardır. Kendisinden dinleyelim.

Yeryüzünde Allah'ın Resulü

“Muhammed bir din teessüsünü arzu etti; buna da muvaffak oldu. Bununla birlikte aynı zamanda yeni ve hususî bir vasfı haiz bir siyasî düstur da koydu. Başlangıçta tek arzusu vatandaşlarını Allah'ın birliğine iman ettirmekti. Lakin aynı zamanda kendi doğduğu yerde eski usul hükümetin ortadan kaldırılmasını da gerçekleştirdi. Hâkim ailelerin bir araya gelmesiyle toplumu idare eden kabile asilzadeligi yerine -kendisi 'Yeryüzünde Allah'ın Resulü' sıfatı ile- mukaddes bir saltanat kurdu.

Vefatından evvel bile Arabistan'ın hemen her tarafı ona tabi olmuştu. Evvelce bir tek Emire katiyen itaat etmemiş olan o Arabistan birdenbire siyasî bir birlik haline geliverdi. Ve o mutlak Âmir'e kendini teslim etti. Yüz kadar çeşitli topluluklardan meydana gelmiş olup birbirleri ile aralıksız karşılıklı düşmanlık-

larda bulunan büyük küçük nice kabilelerden Hz. Muhammed'in sözleri ile bir millet meydana geldi. Müşterek bir reisin idaresinde müşterek bir dine malik olma fikri çeşitli kabileleri siyasî bir varlık şeklinde birbirine bağladı ki bu da kendine has bazı vasıfların hayrete şayan surette gelişmesini sağladı. İşte böyle bir neticeyi büyük bir fikir hâsıl edebilir ki o da putperest Arabistan'da millî hayat prensibidir. Hz. Muhammed'in irtihali zamanında -yağma ve intikam hususundaki aşkları malûm olan- Arapların şimdiye kadar hiçbir vakit bilmedikleri ilâhi bir barış, Arabistan'ın büyük bir kısmında hüküm sürer oldu. Bu kaynaşmayı meydana getiren şey İslâm dinidir.”³⁷

³⁷ A. Von Kremer, *Geschichte der Herrschenden Ideen des Islams*, Leipzig 1870, Sayfa: 309, 310 (İntişar-ı İslam Tarihi, T. W. Arnold, Akçağ Yayınları, Ankara, 1971, Sayfa: 68-69)

Edmondo De Amicis

Ünlü İtalyan gezgini ve yazarı Edmondo De Amicis, İstanbul'u ziyarette geldiğinde bu şehre her şeyiyle hayran kalır. Yahya Kemal'in "Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer" dediği İstanbul'un en ücra köşelerini bile gezer ünlü yazar. Bu gezilerinden birinde ücra bir camide dinlediği ezandan çok etkilenir ve Hazreti Muhammed'in (s.a.s.) büyüklüğü karşısında hayranlığını şöyle ifade eder.

Muhammed Allah'ın peygamberidir

"Işığıyla gölgesi her şeyi sarıyor ve böceklerin vızıltısından başka bir şey duyulmuyordu. Saatlerimize baktık; üç dakika sonra öğle olacaktı, İslam dininin namaza davet sözlerini dört cihete haykırmak için müezzinlerin şerefelere çıktığı, Müslümanların beş mukaddes vaktinden biri. Bütün İstanbul'da, saat gibi dakik ibadet habercisinin bu anda görünmediği bir minare olmadığını biliyorduk. Bununla beraber, koca şehrin bu ücra köşesinde, bu تنها camide, bu saatte, bu derin sessizlikte, bu çehrenin görünmesi ve bu sesin işitilmesi bize olmayacak bir şeymiş gibi geliyordu. Saatimi çıkarttım ve yelkovanla, herhangi bir evin üçüncü katı kadar yüksek olan minarenin şerefe kapısına bakarak merak içinde bekledim. Yelkovan altmışıncı siyah çizginin üstüne geldiği halde ortalıkta kimse görünmedi. 'Gelmeyecek!' dedim.

‘İşte!’ dedi Yunk. Müezzin görünmüştü. Şerefenin duvarı, uzak-tan şöyle böyle gördüğümüz çehresi hariç, bütünüyle görmemize mani oluyordu. Birkaç saniye hareketsiz durdu; sonra kulaklarını parmaklarıyla tıkayarak ve başını semaya doğru kaldırarak, ağır, titrek, tiz bir sesle ve usullü, hazin bir sedayla, aynı anda, Afrika, Asya ve Avrupa’nın bütün minarelerinde akseden mukaddes söz-leri haykırdı: ‘Allah ekberdir! Allah birdir! Muhammed Allah’ın peygamberidir! Haydin namaza! Haydin salâha! Allah ekberdir! Allah birdir! Haydin namaza!’ Sonra şerefede yarım bir dönüş yaparak, kuzeye, doğuya, batıya aynı sözleri tekrarladı ve gözden kayboldu. Aynı anda, kulağımıza uzaklardan, başka bir sesin belli belirsiz, zayıf, son sedaları geliyordu; imdat isteyen birinin inle-mesi gibiydi bu. Nihayet sesler kesildi ve sanki bu iki ses sadece bizi duaya çağırmış ve sanki bu iki hayalet kaybolunca, vadide Allah’ın iki garibi olarak yapayalnız kalmışız gibi tuhaf bir hüznün içinde bir an sessiz kaldık. Hiçbir çan sesi ruhuma bu kadar derin-den tesir etmemiştir; ancak bugün, müminleri namaza davet etmek için, Hz. Muhammed’in niçin insan sesini Yahudi borusu-na ve eski Hristiyan cırcırına tercih ettiğini anladım. Peygamber seçimini yaparken uzun müddet tereddüt etmişti, Şark az daha bugünkünden tamamen farklı bir görünüşe girecekti; zira Muhammed, sonradan çan şekline giren cırcırı tercih etseydi, minare elbette böyle olmayacak ve şark şehrinin, şark manzarası-nın en değişik, en zarif çizgilerinden biri yok olacaktı.”³⁸

³⁸ İstanbul, Edmondo De Amicis (Çeviren: Beynun Akyavaş), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986, Sayfa: 79-80

Rainer Maria Rilke

Ünlü Alman şairi Rilke, sanat hayatının başlarında çok düşünmüş ve düşündüklerini kalemi vasıtasıyla mısralara dökmüştür. Daha sonraki yıllarında ise yazmayı bırakmayı düşünecek kadar ağır bir bunalıma girmiş, kısa şiir dizisi Meryem'in Hayatı dışında 13 yıl hiçbir şey yayımlamamıştır. İşte bu bunalımlı yıllarında Hazreti Muhammed'le (s.a.s.) tanışan ve O'na hayran kalan Rilke şu nefis şiiri yazmıştır.

Hazreti Muhammed

Saf ve ıslık yüzlü bir melek girdi
Gizlendiği yüce mağaraya birden,
O rica edip: "Yanımda kal" dedi,
İhtiraslarını atıp içinden
Hiç okumamış bir kimse için bu
Haddini aşmak da olabiliirdi,
Çok zamandır diyar diyar gezen O
Seyahatten yorgun dönen tacirdi.
Bir sayfa üstünde yazılı şeyi
Melek: 'Oku!' dedi. O'na durmadan,
Vazgeçmedi asla bu ısrarından,

Okudu, O okuyan biri oldu.
Başardı, itaat etti sonunda,
İnsanların en muktediri oldu.

(Çevirenler: Dr. A. Ö. Hacıtahtiroğlu, Sedat Umran)³⁹

³⁹ Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973, Sayfa: 184-185; Yeni İstiklal, 20-06-1963

Tolstoy

1 828'de zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Tolstoy, uzun yıllar bohem bir hayat yaşamıştır. Bu hayat tarzı belli bir doyuma ulaştığında ise yalnızlığı ve içe dönmeyi seçmiş ve Din Nedir, İnsan Ne İle Yaşar, Üç Ölüm, Ölüm Manifestosu adlı din ve maneviyat ağırlıklı eserler kaleme almıştır. Bunları kaleme aldığı dönem Rusya'da komünist ve materyalist akımın en üst seviyeye çıktığı zamanlardır. Tolstoy, daha sonraları her aydın gibi çeşitli dinleri araştırmış ve İslamiyet'e hayran kalmıştır. 1908'de okuduğu Abdullah El Sühreverdi'nin Hazreti Muhammed'in Hadisleri adlı kitabından çok etkilenen Tolstoy, bu kitaplardan derlediği hadisleri Rusçaya tercüme ederek yayımlama cesareti göstermiştir. Hadislerden tanıdığı Hazreti Muhammed'e (s.a.s.) hayran kalan ve O'nun vasıtasıyla tanıştığı İslamiyet için de "En son ve en büyük din olan İslam" diyen Tolstoy, daha sonraki yazı, konuşma ve mektuplarında Hazreti Muhammed'le (s.a.s.) ilgili övgü dolu sözler söylemiştir.

Muhammed her zaman Hıristiyanların üstüne çıkıyor

"Muhammed her zaman Hıristiyanların üstüne çıkıyor... Müslümanların Allah'tan başka ilahı yoktur ve Muhammed, O'nun peygamberidir. Burada hiçbir muamma ve sır yoktur.

Benim için Müslümanlık daha iyidir, daha üstündür. Müslümanlık bana çok yardım etmiştir.”⁴⁰

Muhammedîliği; tek Allah’ı ve O’nun Peygamberini kabul

“Bunu söylemek ne kadar tuhaf olsa da benim için Muhammedîlik, Haça tapmaktan (Hristiyanlıktan) mukayese edilemeyecek kadar yüksekte duruyor. Eğer insan, seçme hakkına sahip olsaydı, aklı başında olan her Provoslav (Hristiyan) ve her bir insan, şüphe ve tereddüt etmeden Muhammedîliği; tek Allah’ı ve onun Peygamberini kabul ederdi. Neden? Çünkü zor ve anlaşılmasız bir ilahiyatçılık olan Troitsa (Baba-Oğul ve Kutsal Ruh), sırlarla dolu Meryem Ana, Mukaddesler ve onların resimleri, tasvirleri ve zor ayinlerle dolu... Başka türlü de olamazdı. Yani Muhammedîliğin, dinî öğretilerin aslının yerine geçen birçok batıl inançların, kilise inançlarına çevrildiği bir dönemde, kilise inancından yüksekte durmaması mümkün değildi.”⁴¹

Bütün yeni din hadimleri büyük adamlar olmuşlardır

“Ayrı ayrı fertlerin, bütün insanlığın ve bütün insanların hayatının esasını teşkil eden dinî şuurun mükemmelleştiği (olgunlaştığı) gibi, hayatta her şey gelişir ve mükemmelleşir. Dinin gelişip mükemmelleşmesi ise onun sadeleşmesinden, anlaşılmasından ve onu anlaşılmasız yapan her şeyden kurtulmasından ibarettir. Dini hakikatlerin, onu anlaşılmasız yapan her şeyden kurtarılması en eski zamanlardan beri dinlerin esasını koyan

⁴⁰ Lev Nikolayeviç Tolstoy, Hazreti Muhammed (Çeviren: Arif Aslan), Karakutu Yayınları, İstanbul, 2006, Sayfa: 59

⁴¹ Lev Nikolayeviç Tolstoy, Hazreti Muhammed (Çeviren: Arif Aslan), Karakutu Yayınları, İstanbul, 2006, Sayfa: 46

düşünürler tarafından hayata geçirilmiştir. Böylelikle bize malum olan bütün dinlerin hepsinden önce böyle yüce ve yüksek din anlayışı, Veda'nın (Veda-Hinduizm) kitaplarında, daha sonra Musa'nın, Buda'nın, Konfüçyüs'ün, Lao Tzu'nun, Hristiyanlık ve Muhammed'in öğretilerinde verilmiştir. Dini, onun eski kaba manasından kurtarıp, daha derin, sade ve akla uygun hakikatlerle değiştiren bütün yeni din hadimleri büyük adamlar olmuşlardır.”⁴²

⁴² Lev Nikolayeviç Tolstoy, Hazreti Muhammed (Çeviren: Arif Aslan), Karakutu Yayınları, İstanbul, 2006, Sayfa: 54

İndeks

- Ahmed Yesevi 5, 43
Arabistan 103, 107, 121, 122
Ayete'l-Kürsî 13, 14
Bernard Shaw 6, 7, 109, 111
Bismark 6, 97
Cebrail 7
Celaeddin-i Rumi 19, 21
Cemil Meriç 5, 39, 40
Evliya Çelebi 5, 11, 17
Gazneli Mahmud 91
Goethe 6, 110, 113, 115
Halid İbn-i Velid 27
Hasan Ali Yücel 54
Hazreti Ali 13
Hazreti Hamza 13
Hazreti Ömer 13
Hazreti Osman 13
Hıristiyan 113, 124, 128
Hırka-i Saadet Dairesi 78, 82
Hz. İsa 40,
İmam-ı Rabbani 29,
İstanbul 12, 13, 16, 17, 19, 21, 23, 27, 37, 40, 41, 49, 54, 60, 74, 76, 78, 87, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 105, 106, 110, 111, 114, 118, 120, 123, 124, 126, 128, 129,
Kâbe 50, 61, 65, 66, 77, 78, 83
Kerbela 13
Kostantiniyye 12
Kur'an-ı Kerim 40, 45, 72, 103, 104, 106
Lamartine 6, 99, 102
Lane Pelo 6, 117
Medine 12, 61, 72, 78, 79, 81, 82, 83, 100, 119, 120
Mekke 12, 78, 79, 82, 83, 100, 101
Mevlana 5, 19, 21, 23, 40, 53, 54, 55
Mısır 12, 78, 85
Müslüman 19, 39, 41, 50, 52, 54, 59, 60, 66, 71, 72, 99, 100, 103, 104, 107, 113, 119, 120
Nihat Sami Banarlı 49
Pascal 39
Rainer Maria Rilke 6, 125
Roger Garaudy 6, 119, 120
Ruşen Eşref Ünaydın 5, 65, 67
Sa'd İbn Ebî Vakkas 12
Sır Charles Eliot 106, 107

Sultan Ahmed 11, 85

Şam 12

Şeyh Galib 51

Türk 2, 50, 51

Yaman Dede 5, 55, 56, 57

Kaynakça

Ahmet Zeki Sarıhan, Şu Müslüman Çılgın Türkler, A Yayınları, İstanbul, 2006

Ali Fuat Bilkan, Sultanların Şiiri/Şiirlerin Sultanı Yağmur Dergisi 20 Temmuz - Ağustos - Eylül 2003

Atıf Hüseyin Bey, Sultan II. Abdülhamid'in Sürgün Günleri, (Hazırlayan: M. Metin Hülagü), Pan Yayıncılık, İstanbul, 2003

Von Kremer, Geschichte der Herrschenden Ideen des Islams, Leipzig 1870

T.W. Arnold, İntişar-ı İslam Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 1971

Edmondo De Amicis, İstanbul, (Çeviren: Beynün Akyavaş), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986

Necip Fazıl Kısakürek, Rapor (7-9), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993

Necip Fazıl Kısakürek, Çöle İnen Nur, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul,

Necip Fazıl Kısakürek, İman ve İslam Atlası, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1991

Samiha Ayverdi, Milli Kültür Meseleleri ve Maarif davamız, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1976

Samiha Ayverdi, Yeryüzünde Birkaç Adım, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2001

Bulutları Delen Kartal (Cemil Meriç ile Konuşmalar), Hazırlayanlar: Sezai Coşkun, Mustafa Armağan, Ufuk Kitap, İstanbul, 2004

Suffe Kültür Sanat Yıllığı (1987-1988), İstanbul, 1988

Fihî Ma Fih, Mevlana Celaleddin i Rumi, İz Yayıncılık, İstanbul, 1994

Mithat Bahari Beytur, Mesnevi Gözüyle Mevlana, Kırkambar Kitaplığı, İstanbul, 2005

Tahir Taner, Mevlana Öldü mü?, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2004,

Necat Birinci, Ruşen Eşref Ünaydın'dan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1982

Ruşen Eşref Ünaydın, Hâkimiyet-i Milliye, Nr: 257, 7 Ağustos 1921

Evliya Çelebi, Seyahatname, Cilt:1, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1993

Hamid'in Hatıraları, (Hazırlayan: İnci Enginün), Dergâh Yayınları, İstanbul, 1994

Ahmet Güner Sayar, Hasan Ali Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Mevleviliği, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2002

Diyanet İlmi Dergi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Özel Sayısı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2000

Haydar Bammat, İslamiyetin Manevî ve Kültürel Değerleri. Çev.: Bahadır Dülger, Ankara 1963

Henri Pirenne, Mohamet et Charlamagne, Paris, 1939 (Haydar Bammat, İslamiyetin Manevî ve Kültürel Değerleri, Bahadır Dülger

Roger Garaudy, İslam'ın Vaat ettikleri (Çeviren: Salih Akdemir), Pınar Yayınları, İstanbul, 1984

Hüseyin Hilmi Işık, İslamiyet Nedir ve Niçin Müslüman Oldular, Işık Kitabevi, İstanbul, 1981

Mustafa Ateşmen, Avrupalı Gözüyle İslam, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1973

Sir Charles Eliot, Avrupa'daki Türkiye (Cilt:1), Tercüman Yayınları, İstanbul, (Tarihsiz)

Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul (Tarihsiz)

Ahmed Yesevî, Divan-ı Hikmet'ten Seçmeler (Hazırlayan: Prof. Dr. Kemal Eraslan), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983

Mehmet Akif Külliyyatı Cilt:2, (Hazırlayan) İsmail Hakkı Şengüler, Hikmet Neşriyat, İstanbul

Mustafa Özdamar, Yaman Dede, Marifet Yayınları, İstanbul

Hilmi Yücebaş, Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal, Aka Kitabevi, İstanbul, 1962

Mevlana Celaleddin Rumi, Fihi Mafih ve Mecalis-i Seba'dan Seçmeler(Hazırlayan: Abdülbaki Gölpınarlı), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985

Hürriyet, 20 Ekim 2005

Yeşilay Dergisi; Kasım 1968

Zaman Gazetesi, 25 Nisan 2002

bu tıklamaların kaynağı

www.kitapkaynagi.com

“kitaba ulaşmanın en hızlı yolu”